

PAVELDO
DNR

SAVIVALDYBIŲ PAVELDOSAUGINIS INDEKSAS

2022

VALSTYBINĖ KULTŪROS PAVELDO KOMISIJA
2023

VALSTYBINĖ
KULTŪROS
PAVELDO
KOMISIJA

TURINYS

Savivaldybių paveldosauginio indekso sudarymo prielaidos ir poreikis	2
Tyrimas. Indekso sudarymo metodologija	3
Finansavimas	6
Veiklos	19
Iniciatyvos	30
Indeksas	37

SAVIVALDYBIŲ PAVELDOSAUGINIO REITINGO SUDARYMO PRIELAIDOS IR POREIKIS

Paveldo komisija savo veikloje ypatingą dėmesį skiria Lietuvos regionams, nes jų vaidmuo paveldosaugoje yra itin svarbus. Išvažiuojamieji posėdžiai, apdovanojimų „Paveldo DNR“ organizavimas, tęstinis tyrimas apie savivaldybių veiklas kultūros paveldo apsaugos srityje – visa tai sukuria galimybę Paveldo komisijai kompleksiskai apžvelgti ir įvertinti savivaldybių veiklas kultūros paveldo apsaugos srityje

Paveldo komisija nuo 1997 m. vykdo informacijos rinkimą apie savivaldybių lėšas, skirtas kultūros paveldui. Ilgalakis tęstinis tyrimas įgalino Paveldo komisiją įvertinti savivaldybių „paveldosauginės kultūros“ kismą ir susidariusių jos formų įvairovę – nuo besitęsiančios stagnacijos iki teigiamų pokyčių kultūros paveldo svarbos suvokime bei didžiulio ekonominio ir kultūrinio proveržio. Pažymėtina, kad pačios savivaldybės, atsakydamos į Paveldo komisijos užklausas, labai skirtingai mato savo vaidmenį kultūros paveldo apsaugoje: nuo *„kultūros paveldo objektams reikalingos didelės finansinės lėšos ir savivaldybės pozicija ta, kad šių objektų priežiūra ir tvarkyba turėtų būti valstybės institucijų kompetencijoje“* iki *„savivaldybės administracija siekia, jog paveldas taptų ne tik artefaktu, bet rajono kultūrinės komunikacijos priemone“*. Daugelis savivaldybių teigia siekiančios *„sutvarkyti ir įveikinti visus savivaldybės kultūros paveldo objektus“*, *„išsaugoti nykstantį paveldą ir įveikinti jį“*, be to *„savivaldybės administracijai svarbūs visi kultūros paveldo objektai, todėl juos prižiūrinti nėra skirstoma į svarbius ar nesvarbius“*.

Tad Paveldo komisija, siekdama nustatyti tikrąjį, faktiniais duomenimis, o ne skambiais savivaldybių atstovų pareiškimais paremtą „paveldosauginės kultūros“ lygį atskirose savivaldybėse, nutarė sudaryti Paveldosauginį savivaldybių indeksą. Pasitelkiant įvairius rodiklius (finansinius, privalomų veiklų ir rodomų iniciatyvų vertinimo) siekta objektyviai nustatyti savivaldybių požiūrį į kultūros paveldą. Indeksas yra matematinė atskirų rodiklių rinkinio kombinacija, kuria siekiama pateikti paveldosauginės situacijos reprezentaciją kiekvienoje savivaldybėje. Siekiama, kad šis indeksas būtų aktualus savivaldybėms ir galėtų nurodyti skirtumus, lyginant savivaldybes tarpusavyje, bei identifikuoti stipriąsias ir silpnąsias paveldosaugos sritis savivaldybėse. Dabartinio savivaldybių „paveldosauginės kultūros“ lygio nustatymas, įvertinimas ir paskesnis skatinimas gali tapti svarbiu stimulu, paspartinančių teigiamus kultūros paveldo apsaugos procesus savivaldybėse. Manoma, kad sudarius Paveldosauginį savivaldybių indeksą bus sukurta sveika konkurencija savivaldybių tarpe, skatinant jų iniciatyvas paveldo apsaugos srityje ir plečiant „paveldosauginę kultūrą“ savivaldybėse.

TYRIMAS. INDEKSO SUDARYMO METODOLOGIJA

Vertinant paveldosauginę situaciją savivaldybėse sukurta kaupiamoji kriterinė sistema, apimanti finansavimo kultūros paveldui, įvairių savivaldybėse vykdomų veiklų ir iniciatyvų vertinimą

Paveldo komisija nuo 1997 m. vykdydama informacijos rinkimą apie savivaldybių lėšas, skirtas kultūros paveldui, kasmet kreipdavosi į savivaldybes, prašant pateikti duomenis apie savivaldybių lėšų panaudojimą saugant kultūros paveldo vertybes. Surinkta medžiaga leido išskirti pagrindinius savivaldybių prioritetus finansuojant kultūros paveldo apsaugą, apžvelgti šių darbų tęstinumą bei įvertinti savivaldybių požiūrį į jų teritorijoje esančias kultūros vertybes.

Tyrimas yra atliekamas įgyvendinant Lietuvos Respublikos Valstybinės kultūros paveldo komisijos įstatymo 5 str. 2 d. 8 p. numatytą funkciją „vertinti savivaldybių institucijų, įstaigų veiklą kultūros paveldo apsaugos požiūriu“.

Pažymėtina, kad didžiąją šio laikotarpio dalį surinkus medžiagą buvo apsiribojama vidiniu jos naudojimu, be to ji buvo analizuojama vieninteliu statistiniu pjūviu. Ilgainiui informacijos rinkimo, apdorojimo ir panaudojimo pobūdis pasikeitė – įvestas ir kokybinis pjūvis, o medžiaga pristatoma platesniam suinteresuotos auditorijos ratui: prasidėjo diskusijos, aptarimai. Tad kilo poreikis sukurti objektyvesnį teikiamos informacijos analizės būdą, siekiant palyginti respondentus (šiuo atveju savivaldybes) tarpusavyje. Galiausiai buvo prieita nuomonės, kad verta sukurti tam tikrų rodiklių visumą, pagal kurią būtų galima sudaryti „paveldosauginį savivaldybių indeksą“.

Yra nustatyta rodiklių santykinė svarba skaičiuojamame indekse.

Indekso rodiklių santykinė svarba

Indekso rodiklių sudedamosios dalys

Finansavimas (50)

- Skirtas finansavimas (25)
- Pritrauktas finansavimas (15)
- Paveldosauginės programos (10)

Veiklos (40)

- Paveldosaugininko pareigybės (5-15)
- Kultūros paveldo objektų stebėsena (10)
- Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos (5)
- Savivaldybės saugomi objektai (5)
- Išduoti leidimai tvarkybos darbams (5)

Iniciatyvos (10)

- Nekilnojamojo kultūros paveldo inventORIZAVIMAS (5)
- Kultūros keliai (5)

Finansavimas

Savivaldybių kultūros paveldui skirtas finansavimas (25 balai) buvo vertinamas keliais pjūviais, galiausiai apskaičiuojant reikšmių vidurkį: absoliutus skirto finansavimo dydis, procentinė dalis nuo bendrų metinių savivaldybės asignavimų, santykinė finansinė reikšmė vienam savivaldybėje esančiam kultūros paveldo objektui, santykinė finansinė reikšmė vienam savivaldybės gyventojui. Tokia pat metodika bus taikoma ir vertinant savivaldybės iš įvairių šaltinių (valstybės, tarptautinių fondų ir kt.) pritrauktą finansavimą (15 balų). Be to, buvo vertinamas ir faktas, ar savivaldybėse yra paveldotvarkos programos arba kitokie skatinimo mechanizmai paveldo objekto valdytojams (10 balų).

Veiklos

Vertinant savivaldybių veiklas buvo apžvelgiama ar yra įsteigtas (ir kokia apimtimi) paveldosaugininko pareigybė (5-15 balų), įvertinama 2022 m. atlikta kultūros paveldo objektų stebėseną (10 balų), Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų veikla (5 balai), ar savivaldybė yra paskelbusi saugomais jos teritorijoje esančius kultūros paveldo objektus arba vietas (5 balai), išduotų leidimų atlikti kultūros paveldo objekto ar kultūros paveldo statinio tvarkybos darbus skaičius (5 balai).

Iniciatyvos

Vertinant vykdomas iniciatyvas buvo atsižvelgiama, ar savivaldybėse vyksta nekilnojamojo kultūros paveldo inventorizavimas (5 balai) bei ar savivaldybė dalyvauja kultūros kelių veiklose (5 balai).

FINANSAVIMAS

Savivaldybių lėšos skirtos paveldui (absoliutus dydis)

Ankstesniais metais vykdant ir pristatant Paveldo komisijos atliktą tyrimą didžiausias dėmesys buvo skiriamas statistinių duomenų apdorojimui ir palyginimui: pagrindinis pjūvis buvo savivaldybių skirto finansavimo kultūros paveldui apimčių palyginimas

Įvertinus 2022 m. bendras skirto finansavimo kultūros paveldui apimtis savivaldybėse (kiek daugiau nei 33 mln. eurų) paaiškėja, kad jos gerokai viršija kelių ankstesnių metų sumas.

Akivaizdu, kad savivaldybės atsigavo po pandeminės ir postpandeminės finansinės krizės ir skiria kultūros paveldui ištis dideles sumas.

Skirtas finansavimas 2022 m.

< 10.000 €	10.000 – 100.000 €	100.000 – 1.000.000 €	> 1.000.000 €
Visagino	Ignalinos r.	Raseinių r.	Kauno r.
Pagėgių	Jurbarko r.	Šakių r.	Panevėžio m.
Kelmės r.	Radviliškio r.	Neringos	Klaipėdos m.
Lazdijų r.	Druskininkų	Anykščių r.	Vilniaus m.
Širvintų r.	Varėnos r.	Kėdainių r.	Kauno m.
Kazlų Rūdos	Tauragės r.	Biržų r.	
Šilalės r.	Alytaus m.	Palangos m.	
Kalvarijos	Trakų r.	Telšių r.	
Kaišiadorių r.	Vilkaviškio r.	Klaipėdos r.	
	Rietavo	Pasvalio r.	
	Birštono	Ukmergės r.	
	Panevėžio r.	Mažeikių r.	
	Molėtų r.	Plungės r.	
	Zarasų r.	Jonavos r.	
	Alytaus r.	Šalčininkų r.	
	Kretingos r.	Šiaulių m.	
	Elektrėnų	Pakruojo r.	
	Akmenės r.	Rokiškio r.	
	Prienų r.	Utenos r.	
	Šiaulių r.	Joniškio r.	
	Šilutės r.	Vilniaus r.	
	Kupiškio r.		
	Švenčionių r.		
	Skuodo r.		
	Marijampolės		

Finansavimo kultūros paveldui skyrimė ypatingai išsiskiria didžiosios savivaldybės (Kauno m., Vilniaus m., Klaipėdos m., Panevėžio m.), skirusios šešiaženklės sumas.

Tuo tarpu iš mažųjų savivaldybių paminėtinos Joniškio r., Utenos r., Rokiškio r., Pakruojo r., Šalčininkų r. savivaldybės - čia vyksta didelės apimties tvarkybos darbai tiek sakraliniuose objektuose, tiek dvaruose, tiek ir atskiruose pastatuose sutvarkant juos ir pritaikant šiandieninėms aktualioms reikmėms.

Vertinant apatinę lentelės dalį pažymėtina, kad Pagėgių ir Kelmės r. savivaldybės paveldui skyrė atitinkamai 1.000 eurų (kultūros paveldo objektų teritorijos šienavimas) ir kiek daugiau nei 1.500 eurų (įrengtas kelių archeologinių objektų ženklimas). Visagino savivaldybė jau ne pirmus metus lėšų visai neskyrė, nes joje yra vos 10 archeologinių kultūros paveldo objektų ir beveik visi yra uždaroje pramoninėje atominės elektrinės teritorijoje.

Analizuojant 2022 metais savivaldybių skirtą finansavimą, galima pastebėti, kad maždaug pusė savivaldybių kultūros paveldui skyrė nuo kelių iki keliasdešimties tūkstančių eurų, tuo tarpu likusioji dalis – nuo šimto tūkstančių iki kelių milijonų.

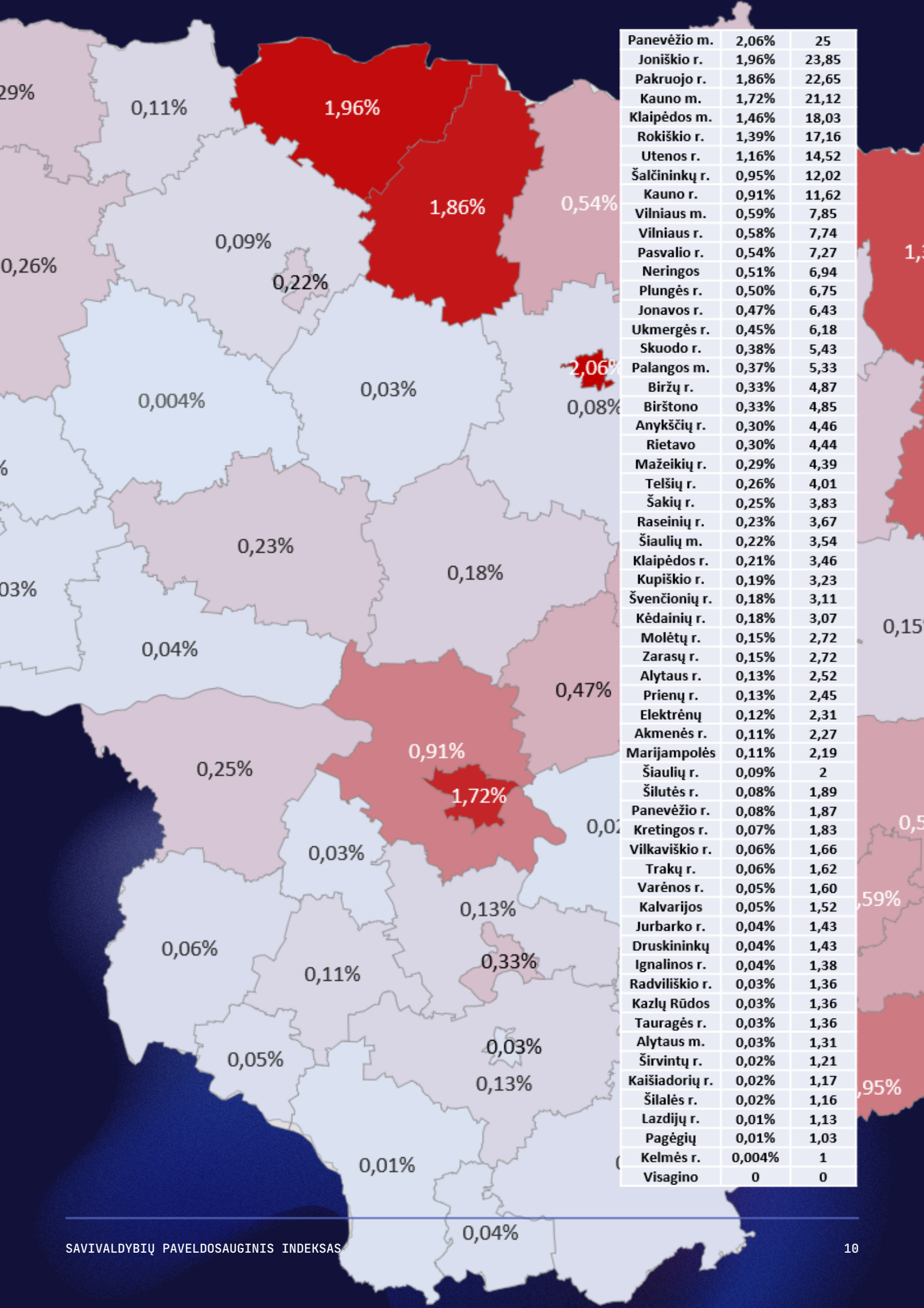
Kauno m.	25
Vilniaus m.	18,31
Klaipėdos m.	12,03
Panevėžio m.	9,16
Kauno r.	5,05
Vilniaus r.	3,17
Joniškio r.	3
Utenos r.	2,70
Rokiškio r.	2,57
Pakruojo r.	2,51
Šiaulių m.	2,16
Šalčininkų r.	2,13
Jonavos r.	1,80
Plungės r.	1,65
Mažeikių r.	1,65
Ukmergės r.	1,62
Pasvalio r.	1,58
Klaipėdos r.	1,53
Telšių r.	1,48
Palangos m.	1,46
Biržų r.	1,39
Kėdainių r.	1,38
Anykščių r.	1,34
Neringos	1,29
Šakių r.	1,26
Raseinių r.	1,26
Marijampolės	1,24
Skuodo r.	1,23
Švenčionių r.	1,20
Kupiškio r.	1,16
Šilutės r.	1,15
Šiaulių r.	1,15
Prienų r.	1,14
Akmenės r.	1,14
Elektrėnų	1,13
Kretingos r.	1,12
Alytaus r.	1,11
Zarasų r.	1,11
Molėtų r.	1,11
Panevėžio r.	1,10
Birštono	1,09
Rietavo	1,09
Vilkaviškio r.	1,09
Trakų r.	1,08
Alytaus m.	1,06
Tauragės r.	1,06
Varėnos r.	1,05
Druskininkų	1,05
Radviliškio r.	1,05
Jurbarko r.	1,05
Ignalinos r.	1,02
Kaišiadorių r.	1,02
Kalvarijos	1,02
Šilalės r.	1,01
Kazlų Rūdos	1,01
Širvintų r.	1,01
Lazdijų r.	1,01
Kelmės r.	1
Pagėgių	1
Visagino	0

Savivaldybių lėšos skirtos paveldui (procentas nuo bendrųjų metinių savivaldybės asignavimų)

Manytina, kad vienas objektyvesnių savivaldybių indėlio į kultūros paveldo apsaugą palyginimo būdų būtų kultūros paveldui skiriamų sumų santykių su bendrais metiniais savivaldybės asignavimais/išlaidomis vertinimas.

Toks analizės būdas leidžia tinkamiau įvertinti savivaldybių finansines galimybes ir jų indėlį į kultūros paveldą. Įvertinus savivaldybes šiuo pjūviu, pirmoje vietoje atsiduria Panevėžio m. savivaldybė, kurios procentinė reikšmė vienintelė viršija net 2 proc. (2,06%). Pažymėtina, kad virš 1 proc. skyrė Joniškio r., Pakruojo r., Kauno m., Klaipėdos m., Rokiškio r. ir Utenos r. Tuo tarpu trečdalis savivaldybių reikšmė nesiekia 0,1 proc. – taigi, augimo potencialas jose dar tikrai galimas.

Savivaldybė	Procentas nuo bendrųjų metinių asignavimų	Skirtas finansavimas
1. Panevėžio m.	2,06%	3.158.543,81 €
2. Joniškio r.	1,96%	775.821,27 €
3. Pakruojo r.	1,86%	584.716 €
4. Kauno m.	1,72%	9.290.251,10 €
5. Klaipėdos m.	1,46%	4.269.961,62 €

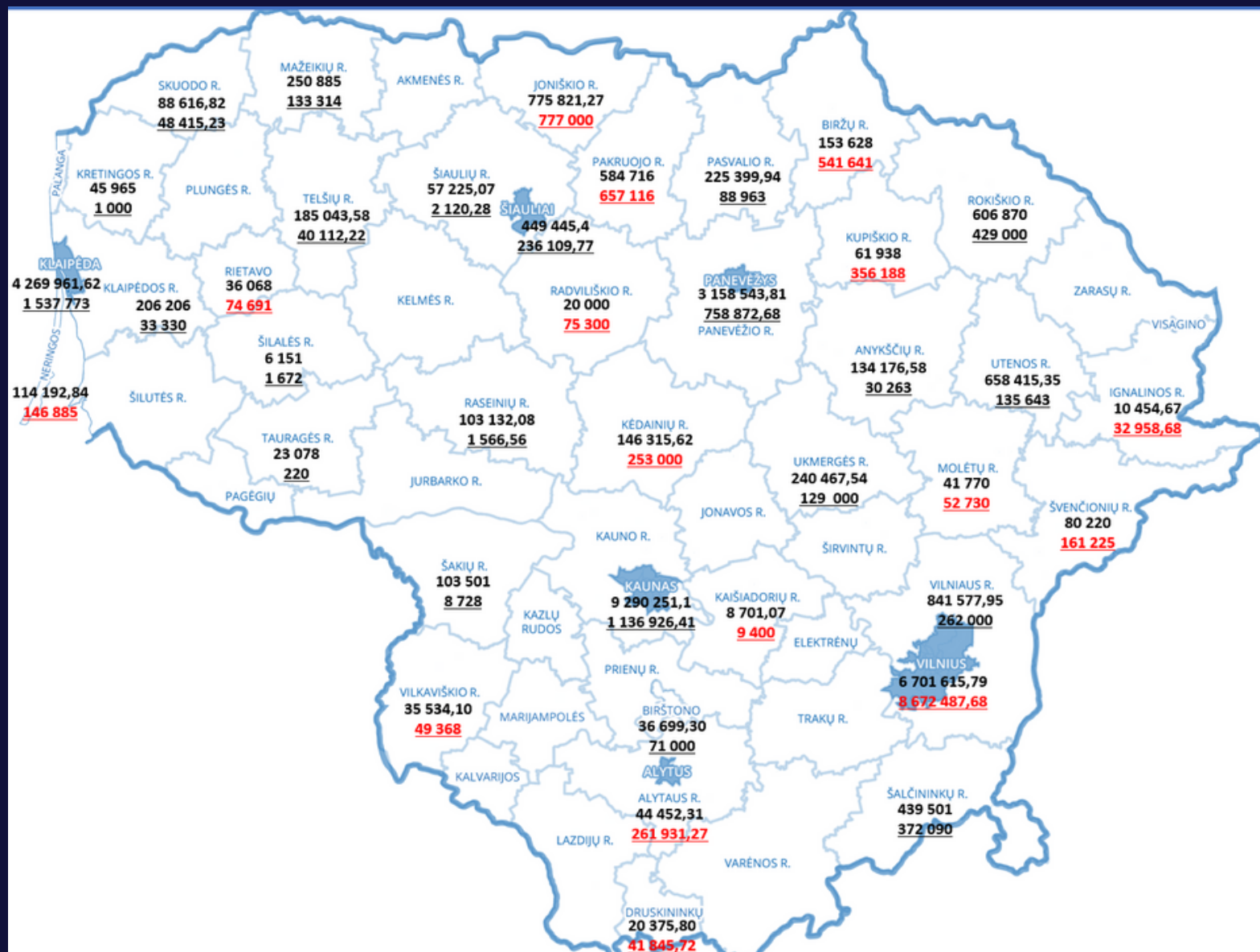

Panevėžio m.	2,06%	25
Joniškio r.	1,96%	23,85
Pakruojo r.	1,86%	22,65
Kauno m.	1,72%	21,12
Klaipėdos m.	1,46%	18,03
Rokiškio r.	1,39%	17,16
Utenos r.	1,16%	14,52
Šalčininkų r.	0,95%	12,02
Kauno r.	0,91%	11,62
Vilniaus m.	0,59%	7,85
Vilniaus r.	0,58%	7,74
Pasvalio r.	0,54%	7,27
Neringos	0,51%	6,94
Plungės r.	0,50%	6,75
Jonavos r.	0,47%	6,43
Ukmergės r.	0,45%	6,18
Skuodo r.	0,38%	5,43
Palangos m.	0,37%	5,33
Biržų r.	0,33%	4,87
Birštono	0,33%	4,85
Anykščių r.	0,30%	4,46
Rietavo	0,30%	4,44
Mažeikių r.	0,29%	4,39
Telšių r.	0,26%	4,01
Šakių r.	0,25%	3,83
Raseinių r.	0,23%	3,67
Šiaulių m.	0,22%	3,54
Klaipėdos r.	0,21%	3,46
Kupiškio r.	0,19%	3,23
Švenčionių r.	0,18%	3,11
Kėdainių r.	0,18%	3,07
Molėtų r.	0,15%	2,72
Zarasų r.	0,15%	2,72
Alytaus r.	0,13%	2,52
Prienų r.	0,13%	2,45
Elektrėnų	0,12%	2,31
Akmenės r.	0,11%	2,27
Marijampolės	0,11%	2,19
Šiaulių r.	0,09%	2
Šilutės r.	0,08%	1,89
Panevėžio r.	0,08%	1,87
Kretingos r.	0,07%	1,83
Vilkaviškio r.	0,06%	1,66
Trakų r.	0,06%	1,62
Varėnos r.	0,05%	1,60
Kalvarijos	0,05%	1,52
Jurbarko r.	0,04%	1,43
Druskininkų	0,04%	1,43
Ignalinos r.	0,04%	1,38
Radviliškio r.	0,03%	1,36
Kazlų Rūdos	0,03%	1,36
Tauragės r.	0,03%	1,36
Alytaus m.	0,03%	1,31
Širvintų r.	0,02%	1,21
Kaišiadorių r.	0,02%	1,17
Šilalės r.	0,02%	1,16
Lazdijų r.	0,01%	1,13
Pagėgių	0,01%	1,03
Kelmės r.	0,004%	1
Visagino	0	0

Savivaldybių pritrauktos lėšos kultūros paveldui

Vertinant savivaldybių finansinį indėlį į kultūros paveldo apsaugą svarbu žinoti ne tik pačių savivaldybių skirtas sumas, bet reikia įvertinti ir jų pritrauktą finansavimą iš kitų šaltinių: valstybės, tarptautinių fondų, privataus sektoriaus ir kt.

Yra atvejų, kur pritrauktų lėšų apimtys gerokai viršija juodai pažymėtos skirtos lėšos), kai kur tas pačios savivaldybės skirtas sumas (žemėlapyje skirtumas yra matuojamas kartais, kaip kad pritrauktos lėšos pažymėtos raudonai, o palyginimui Alytaus r., Kupiškio r., Radviliškio r., Biržų r. ir kt.

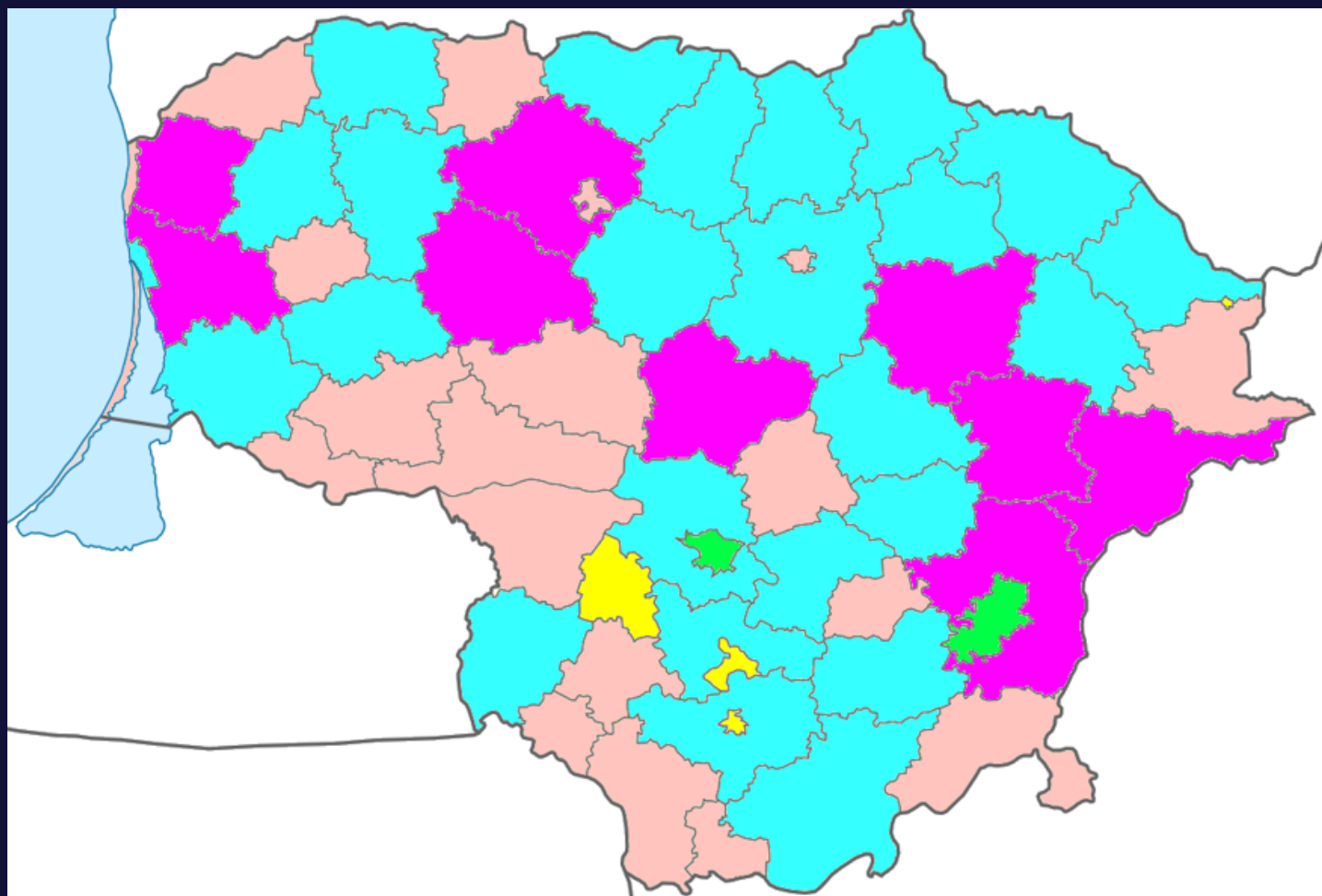
Labai svarbu, kad prie kultūros paveldo objektų finansavimo savivaldybių lėšomis savivaldybių administracijos geba sėkmingai pritraukti lėšas iš valstybės biudžeto, Europos Sąjungos struktūrinių ir kitų tarptautinių fondų, suinteresuotų privačių asmenų. Beveik dviem trečdaliams savivaldybių pavyko pritraukti lėšų iš kitų šaltinių – viso pritraukta kiek daugiau nei 17,6 mln. eurų. Vertinant bendrąsias pritraukto finansavimo apimtis išsiskiria Vilniaus m. savivaldybė, kur pritraukta daugiau nei 8,5 mln. eurų. Pažymėtina, kad trys didžiosios savivaldybės sugebėjo pritraukti daugiau nei po milijoną eurų.

Savivaldybė	Pritrauktas finansavimas
1. Vilniaus m.	8.672.487,68 €
2. Klaipėdos m.	1.537.773 €
3. Kauno m.	1.136.926 €

Vilniaus m.	15
Klaipėdos m.	3,48
Kauno m.	2,84
Joniškio r.	2,25
Panevėžio m.	2,22
Pakruojo r.	2,06
Biržų r.	1,87
Rokiškio r.	1,69
Šalčininkų r.	1,60
Kupiškio r.	1,57
Vilniaus r.	1,42
Alytaus r.	1,42
Kėdainių r.	1,41
Šiaulių m.	1,38
Švenčionių r.	1,26
Neringos	1,24
Utenos r.	1,22
Mažeikių r.	1,21
Ukmergės r.	1,21
Pasvalio r.	1,14
Radviliškio r.	1,12
Rietavo	1,12
Birštono	1,11
Molėtų r.	1,08
Vilkaviškio r.	1,08
Skuodo r.	1,08
Druskininkų	1,07
Telšių r.	1,06
Klaipėdos r.	1,05
Ignalinos r.	1,05
Anykščių r.	1,05
Kaišiadorių r.	1,01
Šakių r.	1,01
Šiaulių r.	1
Šilalės r.	1
Raseinių r.	1
Kretingos r.	1
Tauragės r.	1
Akmenės r.	0
Alytaus m.	0
Elektrėnų	0
Jonavos r.	0
Jurbarko r.	0
Kalvarijos	0
Kauno r.	0
Kazlų Rūdos	0
Kelmės r.	0
Lazdijų r.	0
Marijampolės	0
Pagėgių	0
Palangos m.	0
Panevėžio r.	0
Plungės r.	0
Prienų r.	0
Šilutės r.	0
Širvintų r.	0
Trakų r.	0
Varėnos r.	0
Visagino	0
Zarasų r.	0

Vienam savivaldybės objektui skirtas / pritrauktas finansavimas

Įvertinus kultūros paveldo objektų koncentraciją atskirų savivaldybių teritorijose, paaiškėja, kad didžiojoje dalyje savivaldybių (beveik pusėje) yra apie 300-500 kultūros paveldo objektų (valstybės/savivaldybės saugomi, kultūros paminklai, registriniai).

<100	100-300	300-500	500-700	>1000			
Visagino (10) Birštono (61) Alytaus m. (62) Kazlų Rūdos (72)	Kalvarijos (111) Palangos m. (115) Rietavo (122) Elektrėnų (129) Pagėgių (145) Druskininkų (157) Šiaulių m. (170) Neringos (186) Akmenės r. (189) Tauragės r. (217)	Panevėžio m. (225) Marijampolės (243) Jonavos r. (254) Ignalinos r. (273) Šakių r. (277) Jurbarko r. (279) Lazdijų r. (281) Skuodo r. (284) Šalčininkų r. (294)	Raseinių r. (303) Kaišiadorių r. (308) Joniškio r. (309) Pasvalio r. (312) Prienų r. (314) Širvintų r. (320) Kauno r. (332) Alytaus r. (343) Mažeikių r. (347)	Kupiškio r. (349) Klaipėdos m. (363) Plungės r. (384) Trakų r. (388) Radviliškio r. (391) Vilkaviškio r. (393) Rokiškio r. (395) Varėnos r. (411) Biržų r. (413)	Šilalės r. (417) Zarasų r. (421) Panevėžio r. (438) Ukmergės r. (445) Pakruojo r. (446) Telsių r. (446) Utenos r. (452) Šilutės r. (485)	Kelmės r. (517) Kėdainių r. (519) Molėtų r. (529) Šiaulių r. (548) Švenčionių r. (549) Anykščių r. (560) Vilniaus r. (566) Klaipėdos r. (669) Kretingos r. (694)	Kauno m. (1610) Vilniaus m. (2882)

Skirtas finansavimas vienam kultūros paveldo objektui

Panevėžio m.	14 037,97 €	25
Klaipėdos m.	11 762,98 €	21,11
Kauno m.	5 928,69 €	11,13
Kauno r.	4 725,03 €	9,07
Šiaulių m.	2 643,80 €	5,52
Joniškio r.	2 518,90 €	5,30
Vilniaus m.	2 326,95 €	4,97
Palangos m.	1 565,09 €	3,67
Rokiškio r.	1 536,38 €	3,62
Šalčininkų r.	1 494,90 €	3,55
Vilniaus r.	1 486,89 €	3,54
Utenos r.	1 456,67 €	3,49
Pakruojo r.	1 311,02 €	3,24
Jonavos r.	1 181,47 €	3,01
Mažeikių r.	723,01 €	2,23
Pasvalio r.	722,44 €	2,23
Plungės r.	633,97 €	2,08
Neringos	613,94 €	2,04
Birštono	601,63 €	2,02
Ukmergės r.	540,38 €	1,92
Telšių r.	414,90 €	1,70
Alytaus m.	404,40 €	1,69
Elektrėnų	391,77 €	1,66
Marijampolės	391,53 €	1,66
Šakių r.	373,65 €	1,63
Biržų r.	371,98 €	1,63
Raseinių r.	340,37 €	1,58
Skuodo r.	312,03 €	1,53
Klaipėdos r.	308,23 €	1,52
Rietavo	295,64 €	1,50
Kėdainių r.	284,66 €	1,48
Akmenės r.	283,21 €	1,48
Anykščių r.	239,60 €	1,40
Prienų r.	182,46 €	1,31
Kupiškio r.	177,47 €	1,30
Švenčionių r.	145,85 €	1,24
Druskininkų	129,78 €	1,22
Alytaus r.	129,60 €	1,22
Šilutės r.	121,89 €	1,20
Tauragės r.	106,35 €	1,18
Šiaulių r.	105,58 €	1,18
Zarasų r.	104,00 €	1,17
Panevėžio r.	93,38 €	1,15
Vilkaviškio r.	90,42 €	1,15
Trakų r.	85,29 €	1,14
Kazlų Rūdos	84,70 €	1,14
Molėtų r.	78,37 €	1,13
Kalvarijos	74,12 €	1,12
Jurbarko r.	66,29 €	1,11
Kretingos r.	65,95 €	1,11
Varėnos r.	52,20 €	1,08
Radviliškio r.	51,02 €	1,08
Ignalinos r.	38,30 €	1,06
Kaišiadorių r.	28,25 €	1,04
Lazdijų r.	18,15 €	1,03
Širvintų r.	17,70 €	1,02
Šilalės r.	14,72 €	1,02
Pagėgių	6,90 €	1,01
Kelmės r.	3,20 €	1
Visagino	0	0

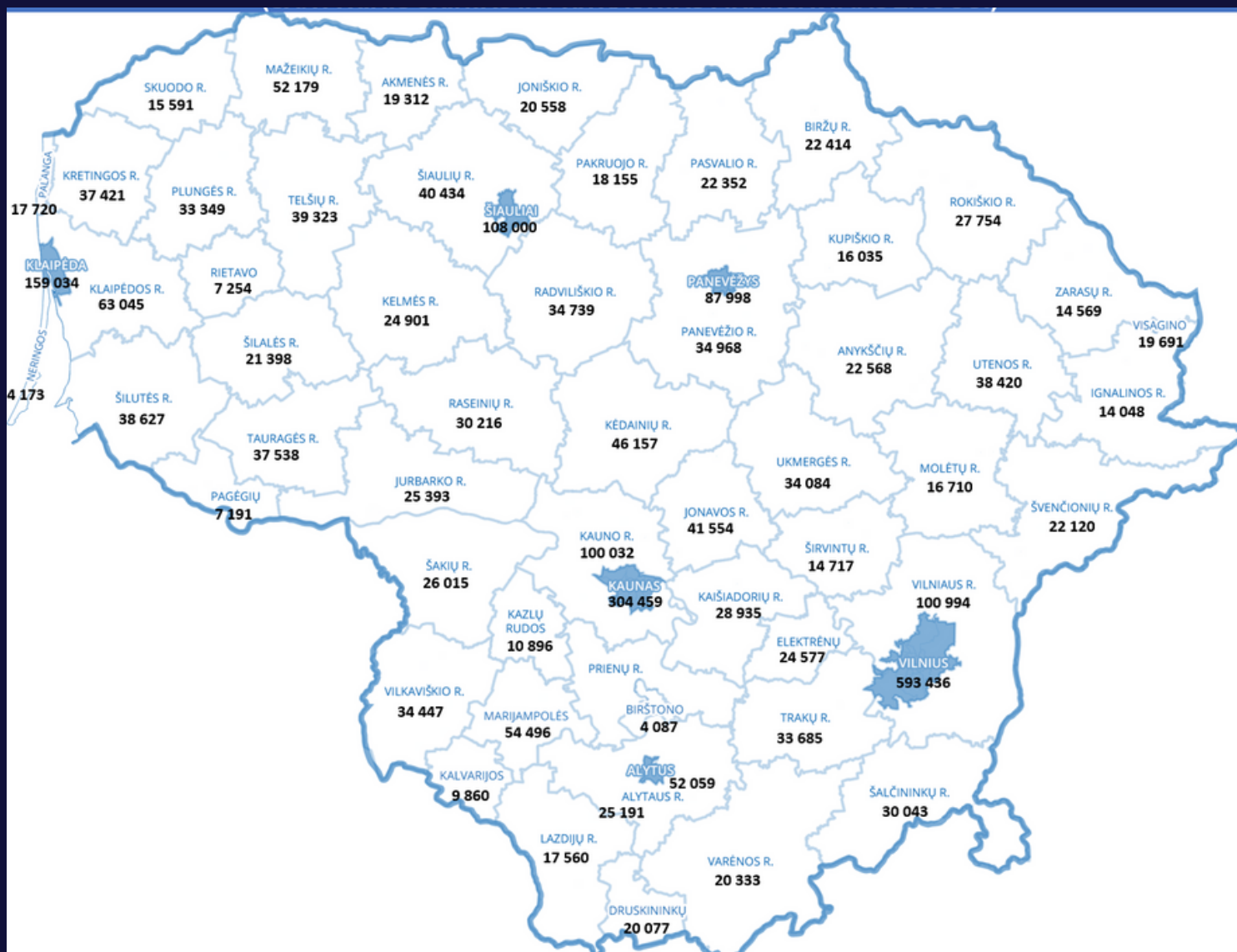
Pritrauktas finansavimas vienam kultūros paveldo objektui

Klaipėdos m.	4 236,29 €	15
Panevėžio m.	3 372,77 €	12,15
Vilniaus m.	3 011,28 €	10,95
Joniškio r.	2 522,73 €	9,34
Pakruojo r.	1 473,35 €	5,87
Šiaulių m.	1 388,88 €	5,59
Biržų r.	1 311,48 €	5,33
Šalčininkų r.	1 265,61 €	5,18
Birštono	1 163,93 €	4,84
Rokiškio r.	1 086,08 €	4,59
Kupiškio r.	1 020,60 €	4,37
Neringos	789,70 €	3,61
Alytaus r.	763,65 €	3,52
Kauno m.	725,54 €	3,39
Rietavo	612,22 €	3,02
Kėdainių r.	492,22 €	2,62
Vilniaus r.	462,90 €	2,53
Mažeikių r.	384,19 €	2,27
Utenos r.	300,10 €	1,99
Švenčionių r.	293,14 €	1,97
Ukmergės r.	289,89 €	1,95
Pasvalio r.	285,14 €	1,94
Druskininkų	266,53 €	1,88
Radviliškio r.	192,09 €	1,63
Skuodo r.	170,48 €	1,56
Vilkaviškio r.	125,62 €	1,41
Ignalinos r.	120,73 €	1,40
Molėtų r.	98,93 €	1,32
Telšių r.	89,94 €	1,29
Anykščių r.	54,04 €	1,18
Klaipėdos r.	49,82 €	1,16
Šakių r.	31,51 €	1,10
Kaišiadorių r.	30,52 €	1,10
Raseinių r.	5,17 €	1,01
Šilalės r.	4 €	1,01
Šiaulių r.	3,91 €	1,01
Kretingos r.	1,43 €	1
Tauragės r.	1,01 €	1
Akmenės r.	0	0
Alytaus m.	0	0
Elektrėnų	0	0
Jonavos r.	0	0
Jurbarko r.	0	0
Kalvarijos	0	0
Kauno r.	0	0
Kazlų Rūdos	0	0
Kelmės r.	0	0
Lazdijų r.	0	0
Marijampolės	0	0
Pagėgių	0	0
Palangos m.	0	0
Panevėžio r.	0	0
Plungės r.	0	0
Prienų r.	0	0
Šilutės r.	0	0
Širvintų r.	0	0
Trakų r.	0	0
Varėnos r.	0	0
Visagino	0	0
Zarasų r.	0	0

Apskaičiuojant finansavimo (tiek skirto, tiek ir pritraukto) apimčių ir savivaldybėje esančių kultūros paveldo objektų santykį išryškėja tendencija, kad miestų savivaldybės užima aukščiausias pozicijas: padalinus visą jų skirtą finansavimą visiems kultūros paveldo objektams, esantiems jų teritorijoje, vienam kultūros paveldo objektui tektų keli ar net keliolika tūkstančių eurų. Tuo tarpu yra ir tokių savivaldybių (Kelmės r. sav., Pagėgių sav.), kur skirtas finansavimas vienam objektui būtų vos keli eurai.

Vienam savivaldybės gyventojui tenkantis savivaldybės skirtas / pritrauktas finansavimas kultūros paveldui

Apskaičiuojant savivaldybės gyventojų taip vadinamąjį finansinį „paveldosauginį krepšelį“, savivaldybės skirtos ar pritrauktos lėšos kultūros paveldui buvo padalinamos iš visų savivaldybės gyventojų skaičiaus.

Tokiu būdu buvo siekiama įvertinti vienam vietos gyventojui tenkančias savivaldybės paveldosauginės išlaidas. Aukščiausioje pozicijoje vertinant savivaldybės paveldui skirtas ir pritrauktas lėšas atsidūrė Joniškio r. savivaldybė, kur abu rodikliai viršijo 37 eurų. Visgi pažymėtina, kad beveik ketvirtadalyje savivaldybių šis rodiklis neviršija 1 euro.

Santykinis skirtas finansavimas vienam savivaldybės gyventojui

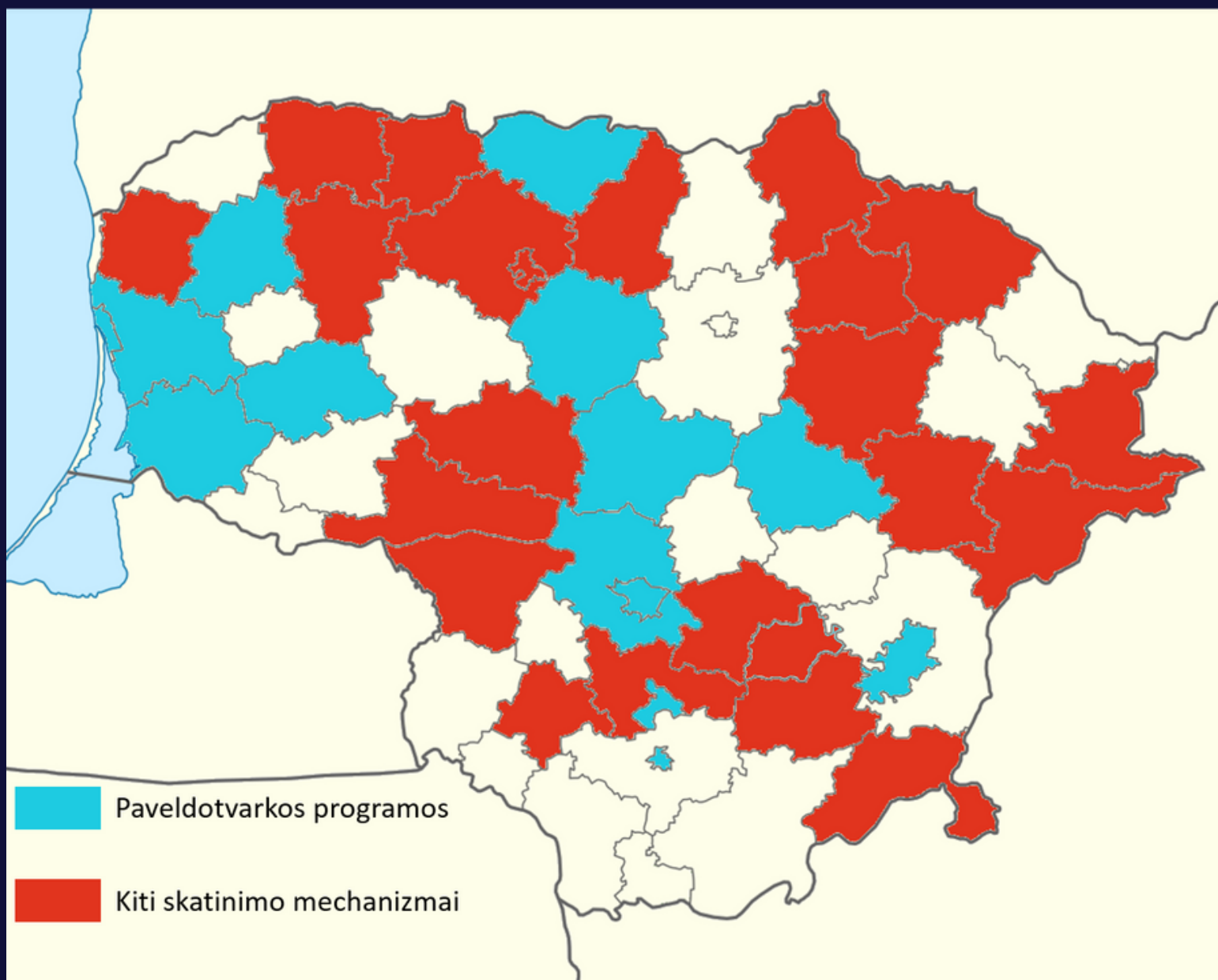
Joniškio r.	37,74 €	25
Panevėžio m.	35,89 €	23,82
Pakruojo r.	32,21 €	21,48
Kauno m.	30,51 €	20,40
Neringos	27,36 €	18,39
Klaipėdos m.	26,85 €	18,06
Rokiškio r.	21,87 €	14,89
Utenos r.	17,14 €	11,88
Kauno r.	15,68 €	10,95
Šalčininkų r.	14,63 €	10,28
Vilniaus m.	11,29 €	8,15
Palangos m.	10,16 €	7,43
Pasvalio r.	10,08 €	7,38
Birštono	8,98 €	6,68
Vilniaus r.	8,33 €	6,27
Plungės r.	7,62 €	5,81
Jonavos r.	7,45 €	5,70
Ukmergės r.	7,06 €	5,45
Biržų r.	6,85 €	5,32
Anykščių r.	5,95 €	4,75
Skuodo r.	5,68 €	4,58
Rietavo	4,97 €	4,13
Mažeikių r.	4,81 €	4,02
Telšių r.	4,71 €	3,96
Šiaulių m.	4,16 €	3,61
Šakių r.	3,98 €	3,49
Kupiškio r.	3,86 €	3,42
Švenčionių r.	3,63 €	3,27
Raseinių r.	3,41 €	3,13
Klaipėdos r.	3,27 €	3,04
Kėdainių r.	3,17 €	2,98
Zarasų r.	3,01 €	2,87
Akmenės r.	2,77 €	2,72
Molėtų r.	2,50 €	2,55
Prienų r.	2,30 €	2,42
Elektrėnų	2,06 €	2,27
Alytaus r.	1,76 €	2,08
Marijampolės	1,74 €	2,07
Šilutės r.	1,52 €	1,92
Šiaulių r.	1,42 €	1,86
Kretingos r.	1,23 €	1,74
Panevėžio r.	1,17 €	1,70
Varėnos r.	1,06 €	1,63
Vilkaviškio r.	1,03 €	1,61
Druskininkų	1,01 €	1,60
Trakų r.	1,00 €	1,59
Kalvarijos	0,83 €	1,48
Ignalinos r.	0,74 €	1,43
Jurbarko r.	0,73 €	1,42
Tauragės r.	0,61 €	1,35
Radviliškio r.	0,58 €	1,32
Kazlų Rūdos	0,54 €	1,30
Alytaus m.	0,48 €	1,26
Širvintų r.	0,39 €	1,20
Kaišiadorių r.	0,30 €	1,15
Lazdijų r.	0,29 €	1,14
Šilalės r.	0,29 €	1,14
Pagėgių	0,14 €	1,05
Kelmės r.	0,07 €	1
Visagino	0	0

Santykinis pritrauktas finansavimas vienam savivaldybės gyventojui

Joniškio r.	37,80 €	15
Pakruojo r.	36,19 €	14,41
Neringos	35,20 €	14,04
Biržų r.	24,17 €	9,95
Kupiškio r.	22,21 €	9,23
Birštono	17,37 €	7,43
Rokiškio r.	15,46 €	6,72
Vilniaus m.	14,61 €	6,41
Šalčininkų r.	12,39 €	5,59
Alytaus r.	10,40 €	4,85
Rietavo	10,30 €	4,81
Klaipėdos m.	9,67 €	4,58
Panevėžio m.	8,62 €	4,19
Švenčionių r.	7,29 €	3,70
Kėdainių r.	5,48 €	3,03
Pasvalio r.	3,98 €	2,47
Ukmergės r.	3,78 €	2,40
Kauno m.	3,73 €	2,38
Utenos r.	3,53 €	2,31
Molėtų r.	3,16 €	2,17
Skuodo r.	3,11 €	2,15
Vilniaus r.	2,59 €	1,96
Mažeikių r.	2,55 €	1,94
Ignalinos r.	2,35 €	1,87
Šiaulių m.	2,19 €	1,81
Radviliškio r.	2,17 €	1,80
Druskininkų	2,08 €	1,77
Vilkaviškio r.	1,43 €	1,53
Anykščių r.	1,34 €	1,49
Telšių r.	1,02 €	1,38
Klaipėdos r.	0,53 €	1,19
Šakių r.	0,34 €	1,12
Kaišiadorių r.	0,32 €	1,12
Šilalės r.	0,08 €	1,03
Šiaulių r.	0,05 €	1,02
Raseinių r.	0,05 €	1,02
Kretingos r.	0,03 €	1,01
Tauragės r.	0,01 €	1
Akmenės r.	0	0
Alytaus m.	0	0
Elektrėnų	0	0
Jonavos r.	0	0
Jurbarko r.	0	0
Kalvarijos	0	0
Kauno r.	0	0
Kazlų Rūdos	0	0
Kelmės r.	0	0
Lazdijų r.	0	0
Marijampolės	0	0
Pagėgių	0	0
Palangos m.	0	0
Panevėžio r.	0	0
Plungės r.	0	0
Prienų r.	0	0
Šilutės r.	0	0
Širvintų r.	0	0
Trakų r.	0	0
Varėnos r.	0	0
Visagino	0	0
Zarasų r.	0	0

Savivaldybių paveldotvarkos programos

Labai svarbus paveldosaugos savivaldybėje vertinimo aspektas yra iniciatyvų „iš apačios“ palaikymas, t. y. pačios savivaldybės administruojamos ir įgyvendinamos paveldotvarkos programos, kai privatūs kultūros paveldo objektų savininkai ar valdytojai, bendradarbiaudami su savivaldybe (gaudami iš jos kofinansavimą arba atliktų tvarkybos darbų išlaidų dalinį kompensavimą) bendromis jėgomis gerina kultūros paveldo objektų būklę.

Savivaldybių paveldotvarkos programų yra išties nemažai. Pirmąjį tokį pilotinį mechanizmą dar 2008 m. parengė Birštono savivaldybė, o didžiausią efektą ir žinomumą Paveldotvarkos programa pasiekė per Kauno m. savivaldybės pavyzdį (nuo 2015 m.).

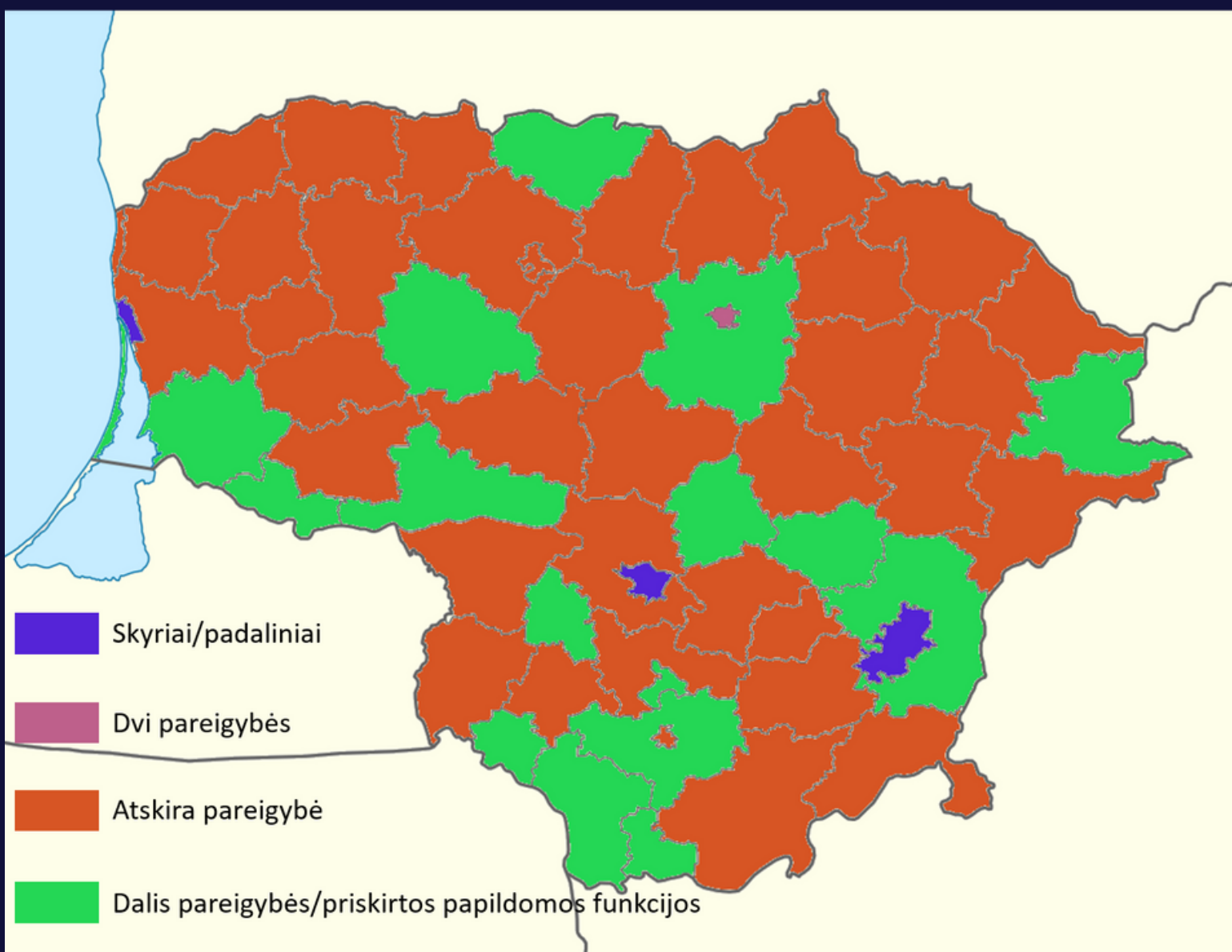
Pažymėtina, kad dalis savivaldybių taiko kitus kultūros paveldo objektų savininkų ir valdytojų, su objektais susijusių bendruomenių skatinimo mechanizmus. Dažniausiai tai yra religinių bendruomenių, siekiančių tvarkyti sakralinį paveldą, rėmimas – jų paraiškų/prašymų finansavimas. Tuo tarpu Biržų r. savivaldybėje svarstant mokesčių klausimus atsižvelgiama į kultūros paveldo objektų savininkų ir valdytojų prašymus atleisti nuo nekilnojamojo turto mokesčio arba mažinti jį. Šakių r. savivaldybėje taikoma beprocentė Verslo centro parama iš Verslo fondo – savivaldybės administracija kiekvienais metais kviečia teikti paraiškas paramai gauti ir įgyvendinti įvairias bendruomenines iniciatyvas, tame tarpe ir susijusias su kultūros paveldu.

Alytaus m.	10
Birštono	10
Joniškio r.	10
Kauno m.	10
Kauno r.	10
Kėdainių r.	10
Klaipėdos m.	10
Klaipėdos r.	10
Plungės r.	10
Radviliškio r.	10
Šilalės r.	10
Šilutės r.	10
Ukmergės r.	10
Vilniaus m.	10
Akmenės r.	5
Anykščių r.	5
Biržų r.	5
Elektrėnų	5
Ignalinos r.	5
Jurbarko r.	5
Kaišiadorių r.	5
Kretingos r.	5
Kupiškio r.	5
Marijampolės	5
Mažeikių r.	5
Molėtų r.	5
Pakruojo r.	5
Prienų r.	5
Raseinių r.	5
Rokiškio r.	5
Šakių r.	5
Šalčininkų r.	5
Šiaulių m.	5
Šiaulių r.	5
Švenčionių r.	5
Telšių r.	5
Trakų r.	5
Alytaus r.	0
Druskininkų	0
Jonavos r.	0
Kalvarijos	0
Kazlų Rūdos	0
Kelmės r.	0
Lazdijų r.	0
Neringos	0
Pagėgių	0
Palangos m.	0
Panevėžio m.	0
Panevėžio r.	0
Pasvalio r.	0
Rietavo	0
Skuodo r.	0
Širvintų r.	0
Tauragės r.	0
Utenos r.	0
Varėnos r.	0
Vilkaviškio r.	0
Visagino	0
Vilniaus r.	0
Zarasų r.	0

VEIKLOS

Paveldosaugininko pareigybė savivaldybės administracijoje

Vienas svarbiausių tyrimo pūvių, parodančių savivaldybės požiūrį į kultūros paveldą yra paveldosaugininko pareigybės savivaldybės administracijoje buvimas

Akivaizdu, kad ne visos savivaldybės turi galimybę ir poreikį steigti atskirus kultūros paveldo apsaugos padalinius – tai aktualu didžiųjų miestų savivaldybėms: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos miestai turi tokius padalinius.

Likusiose savivaldybėse situacija yra skirtinga: didžiojoje dalyje savivaldybių yra atskira paveldosaugininko pareigybė (arba netgi dvi – kaip kad Panevėžio m. savivaldybėje), dar kitur – už kultūros paveldo apsaugą atsakingam specialistui prie turimų paveldosaugos funkcijų yra priskirtos kitos, papildomos funkcijos (pvz., Joniškio r. savivaldybė - paveldosaugos funkcijas savivaldybėje atlieka Architektūros ir teritorijų planavimo skyriaus vyriausiasis specialistas, kuriam dar priskirta papildoma veiklos sritis – išorinės reklamos įrengimo reikalavimų įgyvendinimas; Kalvarijos savivaldybė – paveldosaugos funkcijas vykdo Architektūros, aplinkosaugos ir teritorijų planavimo skyriaus vyriausiasis specialistas gamtosaugai ir kultūros vertybių apsaugai; Panevėžio r. savivaldybė - savivaldybės administracijoje vyriausiasis specialistas atlieka teisės aktuose nustatytas mobilizacijos ir priimančiosios šalies paramos funkcijas, administruoja įslaptintą informaciją, vykdo paveldo objektų stebėseną, priežiūrą ir kitas funkcijas; Druskininkų savivaldybė – paveldosaugos funkcijos yra priskirtos vykdyti savivaldybės vyriausiajam architektui).

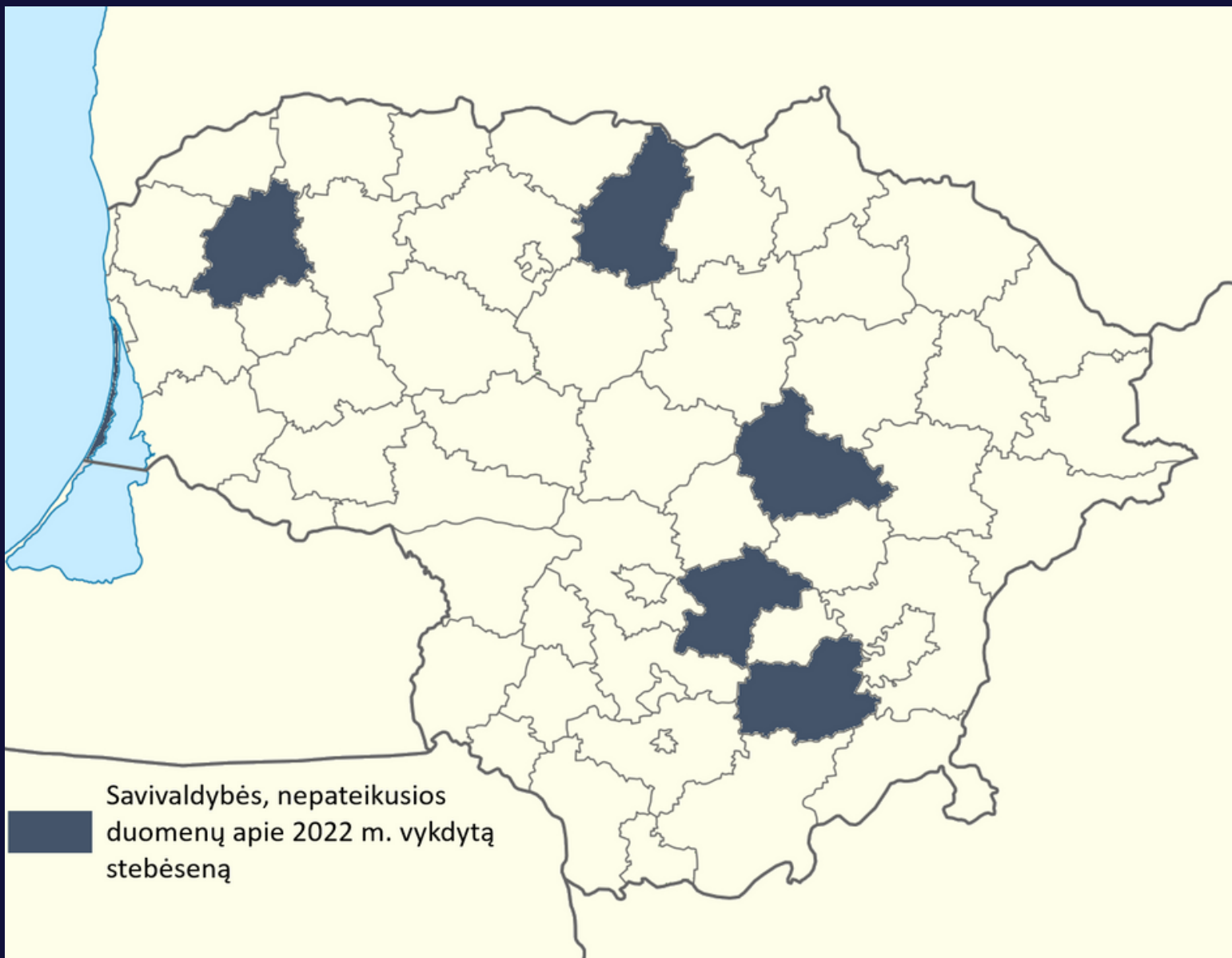
Dalyje savivaldybių administracijų už paveldosaugą atsakingi specialistai turi daug papildomų funkcijų ir tiesiogiai su paveldosauga susijusiam darbui gali skirti vos 25–30 proc. savo darbo laiko (pvz., Jurbarko r. savivaldybės administracijoje yra įsteigta 0,5 paveldosaugininko pareigybės; Lazdijų r. savivaldybės administracija neturi atskiro paveldosaugos padalinio ir paveldosaugininko pareigybės – maždaug trečdaliu etato šios funkcijos priskirtos Architektūros ir teritorijų planavimo skyriaus vyr. specialistei; Kazlų Rūdos savivaldybės administracijoje paveldosaugininko funkcijos yra priskirtos Infrastruktūros ir žemės ūkio skyriaus Ūkio ir teritorijų planavimo poskyrio vyriausiajam specialistui 0,1 etato apimtimi).

Paminėtina ir 2022 m. keliose savivaldybėse (Jonavos r., Neringos, Širvintų r.) buvusi situacija, kai administracijoje yra įsteigta atskira paveldosaugininko pareigybė, tačiau dirbančio specialisto nėra, nes nepavyksta jo rasti (išskirtinas Širvintų r. pavyzdys, kai pareigybė penkerius metus yra neužimta – buvo skelbiami konkursai, tačiau pretendentų nebuvo). Tokiu atveju funkcijos yra padalinamos kitiems administracijos darbuotojams prie jau turimų ir atliekamų darbų.

Kauno m.	15
Klaipėdos m.	15
Vilniaus m.	15
Panevėžio m.	12
Akmenės r.	10
Alytaus m.	10
Ankščių r.	10
Biržų r.	10
Elektrėnų	10
Kaišiadorių r.	10
Kauno r.	10
Kėdainių r.	10
Klaipėdos r.	10
Kretingos r.	10
Kupiškio r.	10
Marijampolės	10
Mažeikių r.	10
Molėtų r.	10
Pakruojo r.	10
Palangos m.	10
Pasvalio r.	10
Plungės r.	10
Prienų r.	10
Radviliškio r.	10
Raseinių r.	10
Rietavo	10
Rokiškio r.	10
Skuodo r.	10
Šakių r.	10
Šalčininkų r.	10
Šiaulių m.	10
Šiaulių r.	10
Šilalės r.	10
Švenčionių r.	10
Tauragės r.	10
Telšių r.	10
Trakų r.	10
Ukmergės r.	10
Utenos r.	10
Varėnos r.	10
Vilkaviškio r.	10
Zarasų r.	10
Alytaus r.	5
Birštono	5
Druskininkų	5
Ignalinos r.	5
Jonavos r.	5
Joniškio r.	5
Jurbarko r.	5
Kalvarijos	5
Kazlų Rūdos	5
Kelmės r.	5
Lazdijų r.	5
Neringos	5
Pagėgių	5
Panevėžio r.	5
Šilutės r.	5
Širvintų r.	5
Vilniaus r.	5
Visagino	5

Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėseną

Su atskiros paveldosaugininko pareigybės (ne)turėjimu savivaldybėje labai susijęs ir kitas tyrimo pjūvis – nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėseną.

Nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėseną vykdoma vadovaujantis Kultūros ministro 2005-06-30 įsakymu Nr. ĮV-318 (su vėlesniais pakeitimais) patvirtintomis taisyklėmis, pagal kurias savivaldybės paveldosaugininkai ne rečiau kaip kartą per penkerius metus turi apžiūrėti kiekvieną valstybės ir savivaldybės saugomą kultūros paveldo objektą ir fiksuoti jo būklę, kaupti su tuo susijusią informaciją ir teikti ją Kultūros paveldo departamento teritoriniams padaliniams. Tad, norint tinkamai įgyvendinti stebėsenos ciklą, kasmet savivaldybėje turėtų būti apžiūrima 20% objektų. Taigi, turėtų būti sudaromi metiniai planai (kiek ir kokius objektus apžiūrėti), pildomi dokumentai (tikrinimo aktai, fotofiksacija) ir teikiami Kultūros paveldo departamentui.

Apibendrinus Kultūros paveldo departamento Paveldo komisijai pateiktas kultūros paveldo objektų stebėsenos 2022 m. ataskaitas, galima išskirti tokias kylančias problemas: net ir prašomos savivaldybių administracijos nesudaro ir nepateikia stebėsenos planų, dažnu atveju apžiūri tuos objektus, kuriuos apžiūrėti pagal kompetenciją priklauso Kultūros paveldo departamentui, tuos pačius objektus tikrina kasmet, o didžioji dalis lieka nepatikrinta visai. Pastebima ir tai, kad objektų būklės tikrinimo aktai užpildomi neišsamiai, pridedama neinformatyvi fotofiksacija. Tai sąlygoja situacija, kad dažnu atveju paveldosaugos funkcijos priskiriamos kaip papildomos specialistui, atliekančiam kitas pagrindines funkcijas, todėl ir stebėsenos darbai atliekami pripuolamai, neplanuojamai.

Problematika dėl savivaldybių atliekamos nekilnojamojo kultūros paveldo objektų stebėsenos yra tokia pati ar net blogesnė nei ankstesniais metais, nes laukiant teisės aktų pokyčių dėl šios funkcijos vykdymo, savivaldybių administracijos nededa jokių pastangų kažką keisti, o ir kontrolė yra bevaisė. Susidarė situacija, kad Kultūros paveldo departamentas ilgus dešimtmečius neturi sisteminių duomenų apie valstybės saugomų kultūros paveldo objektų būklės kaitą ir tendencijas. Taip yra prarandama dalis svarbios informacijos apie valstybės saugomus objektus, metai iš metų ji nėra žinoma, nėra siejama su kitomis programomis.

Apie 2022 m. vykdytą stebėseną duomenis pateikė beveik visos Lietuvos savivaldybės, išskyrus Kaišiadorių r., Neringos, Pakruojo r., Plungės r., Trakų r., Ukmergės r.

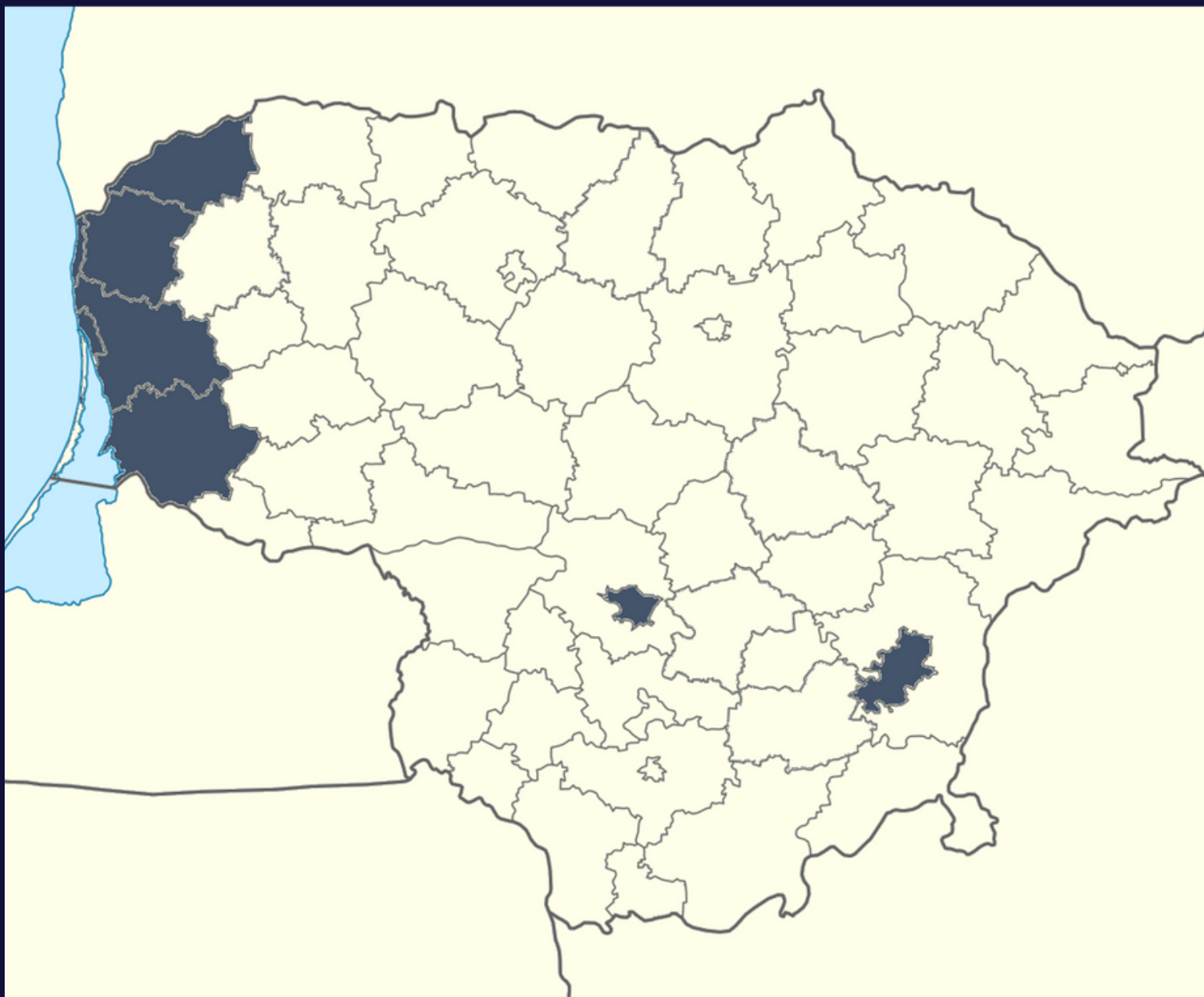
Pažymėtina, kad naujai rengiamoje Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo redakcijoje (13 str.) numatoma, kad savivaldybės administracijos padalinys ar darbuotojas, atsakingas už kultūros paveldo apsaugą, vykdo vietinio reikšmingumo lygmens objektų ar vietovių ir savivaldybės saugomų objektų ar vietovių stebėseną, kaupia informaciją ir teikia ją Kultūros paveldo departamentui kultūros ministro nustatyta tvarka. Tokiu būdu savivaldybėms gerokai sumažinamos stebėsenos apimtys, nes vietinio reikšmingumo lygmens objektų ar vietovių yra gerokai mažiau nei valstybės saugomų kultūros paveldo objektų, kurių stebėseną reikia vykdyti pagal dabar galiojančius teisės aktus.

Akmenės r.	10
Alytaus m.	10
Alytaus r.	10
Anykščių r.	10
Birštono	10
Biržų r.	10
Druskininkų	10
Elektrėnų	10
Ignalinos r.	10
Jonavos r.	10
Joniškio r.	10
Jurbarko r.	10
Kalvarijos	10
Kauno m.	10
Kauno r.	10
Kazlų Rūdos	10
Kėdainių r.	10
Kelmės r.	10
Klaipėdos m.	10
Klaipėdos r.	10
Kretingos r.	10
Kupiškio r.	10
Lazdijų r.	10
Marijampolės	10
Mažeikių r.	10
Molėtų r.	10
Pagėgių	10
Palangos m.	10
Panevėžio m.	10
Panevėžio r.	10
Pasvalio r.	10
Prienų r.	10
Radviliškio r.	10
Raseinių r.	10
Rietavo	10
Rokiškio r.	10
Skuodo r.	10
Šakių r.	10
Šalčininkų r.	10
Šiaulių m.	10
Šiaulių r.	10
Šilalės r.	10
Šilutės r.	10
Širvintų r.	10
Švenčionių r.	10
Tauragės r.	10
Telšių r.	10
Utenos r.	10
Varėnos r.	10
Vilkaviškio r.	10
Vilniaus m.	10
Vilniaus r.	10
Visagino	10
Zarasų r.	10
Kaišiadorių r.	0
Neringos	0
Pakruojo r.	0
Plungės r.	0
Trakų r.	0
Ukmergės r.	0

Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos

2005 m. kuriant tuomet naują Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo redakciją buvo tikėtasi, kad spartinant vertingųjų savybių nustatymo darbą, galėtų padėti savivaldybių nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos, tačiau šiuo metu jų veikla silpna.

Ankstesniais metais savivaldybių Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų buvo kiek daugiau, tačiau buvo pastebimas daugumos jų vangumas ir neveiklumas: mažas kultūros paveldo objektų įrašymas į Kultūros vertybių registrą ir paskelbimas savivaldybės saugomais, neretai teikiami tik pasiūlymai panaikinti kultūros paveldo objektų teisinę apsaugą. Todėl manytina, kad savivaldybių Nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybų darbas, priešingai nei tikėtasi, netgi galėjo neigiamai paveikti tiek jau įrašytus į Kultūros vertybių registrą, tiek vertingųjų savybių požymių turinčius objektus, teisėtai sudarant sąlygas tvarkyti juos ne pagal paveldosaugos reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų ir dokumentų nuostatas, tokiu būdu sunaikinant jų autentiškumą, vertingąsias savybes ar netgi objektą nusprendžiant visiškai nugriauti.

Šiuo metu didžiojoje dalyje savivaldybių taikoma praktika, kai nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo tarybos savivaldybėse nesudaromos, o atskirais atvejais savivaldybių administracijų užsakymu perkamos ekspertų paslaugos, parengiant kultūros paveldo objektų ir objektų, turinčių vertingųjų savybių požymių, apskaitos dokumentaciją ir teikiant ją svarstyti ir tvirtinti Kultūros paveldo departamento sudarytomis nekilnojamojo kultūros paveldo vertinimo taryboms.

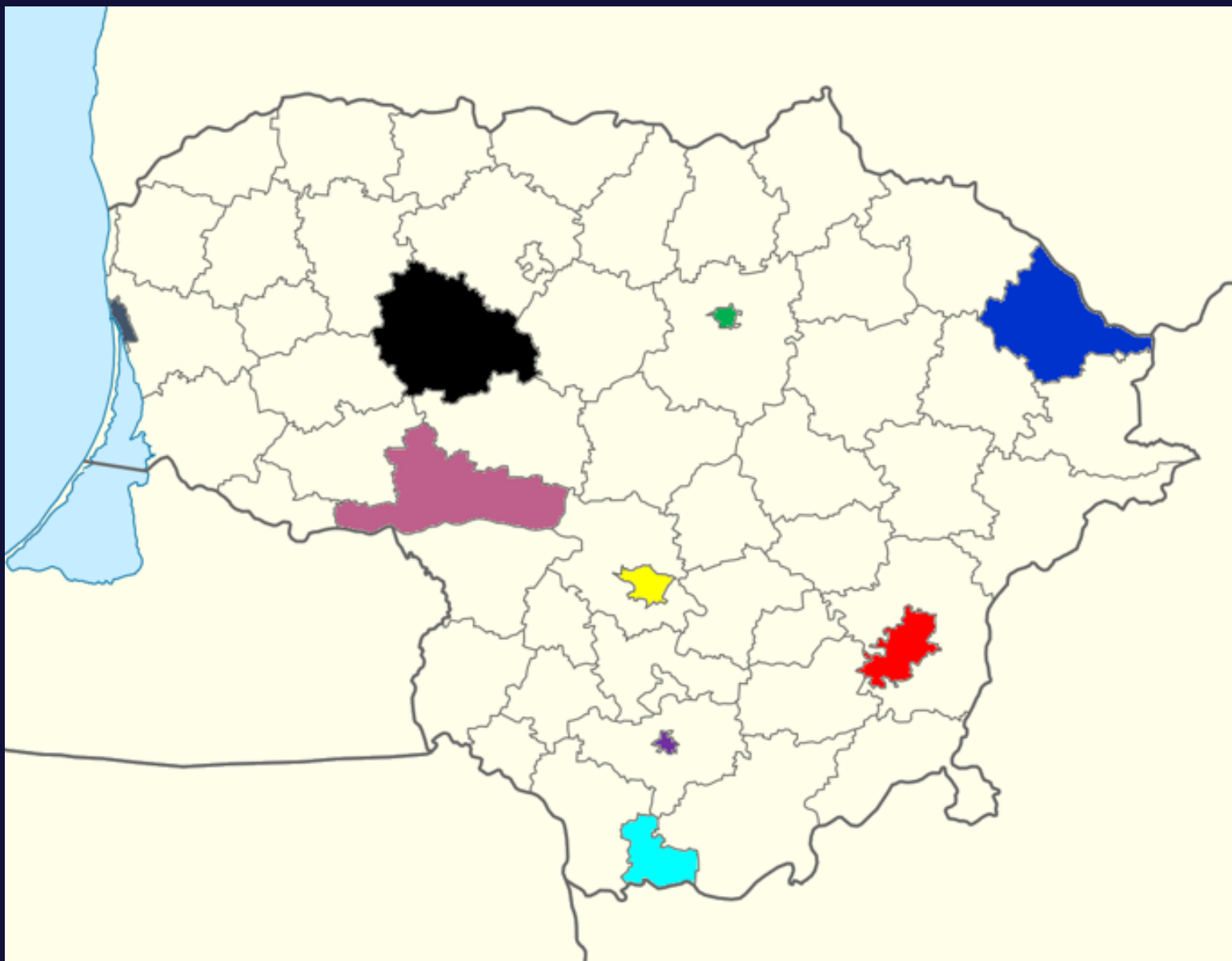
Posėdžių skaičius 2022 m.

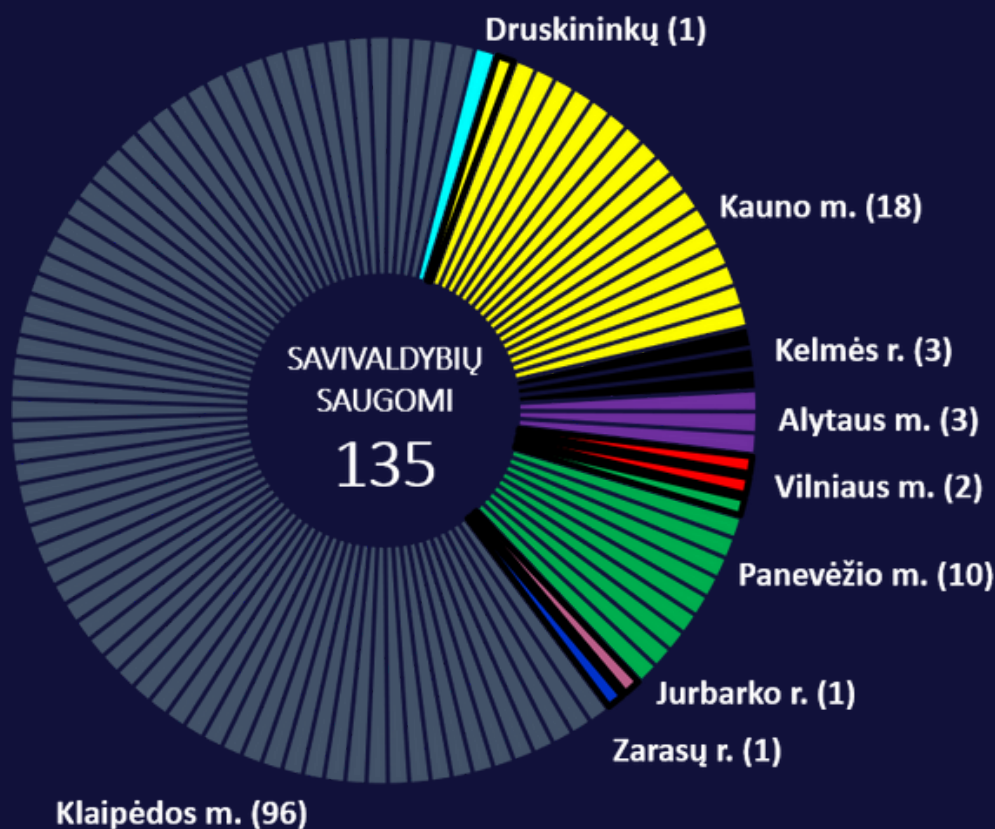
Kauno m.	10
Klaipėdos m.	7
Klaipėdos r.	4
Kretingos r.	2
Palangos m.	2
Skuodo r.	1
Šilutės r.	2
Vilniaus m.	9

Kauno m.	5
Klaipėdos m.	5
Klaipėdos r.	5
Kretingos r.	5
Palangos m.	5
Skuodo r.	5
Šilutės r.	5
Vilniaus m.	5
Akmenės r.	0
Alytaus m.	0
Alytaus r.	0
Anykščių r.	0
Birštono	0
Biržų r.	0
Druskininkų	0
Elektrėnų	0
Ignalinos r.	0
Jonavos r.	0
Joniškio r.	0
Jurbarko r.	0
Kaišiadorių r.	0
Kalvarijos	0
Kauno r.	0
Kazlų Rūdos	0
Kėdainių r.	0
Kelmės r.	0
Kupiškio r.	0
Lazdijų r.	0
Marijampolės	0
Mažeikių r.	0
Molėtų r.	0
Neringos	0
Pagėgių	0
Pakruojo r.	0
Panevėžio m.	0
Panevėžio r.	0
Pasvalio r.	0
Plungės r.	0
Prienų r.	0
Radviliškio r.	0
Raseinių r.	0
Rietavo	0
Rokiškio r.	0
Šakių r.	0
Šalčininkų r.	0
Šiaulių m.	0
Šiaulių r.	0
Šilalės r.	0
Širvintų r.	0
Švenčionių r.	0
Tauragės r.	0
Telšių r.	0
Trakų r.	0
Ukmergės r.	0
Utenos r.	0
Varėnos r.	0
Vilkaviškio r.	0
Vilniaus r.	0
Visagino	0
Zarasų r.	0

Savivaldybių saugomi kultūros paveldo objektai / vietovės

Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas numato galimybę pačioms savivaldybėms rodyti iniciatyvą ir vietinio reikšmingumo lygmens kultūros paveldo objektus ar vietas skelbti savivaldybės saugomais, tokiu būdu žengiant pirmus žingsnius, siekiant užtikrinti tokių objektų apsaugą.

Alytaus m.	5
Druskininkų	5
Jurbarko r.	5
Kauno m.	5
Kelmės r.	5
Klaipėdos m.	5
Panevėžio m.	5
Vilniaus m.	5
Zarasų r.	5
Akmenės r.	0
Alytaus r.	0
Anykščių r.	0
Birštono	0
Biržų r.	0
Elektrėnų	0
Ignalinos r.	0
Jonavos r.	0
Joniškio r.	0
Kaišiadorių r.	0
Kalvarijos	0
Kauno r.	0
Kazlų Rūdos	0
Kėdainių r.	0
Klaipėdos r.	0
Kretingos r.	0
Kupiškio r.	0
Lazdijų r.	0
Marijampolės	0
Mažeikių r.	0
Molėtų r.	0
Neringos	0
Pagėgių	0
Pakruojo r.	0
Palangos m.	0
Panevėžio r.	0
Pasvalio r.	0
Plungės r.	0
Prienų r.	0
Radviliškio r.	0
Raseinių r.	0
Rietavo	0
Rokiškio r.	0
Skuodo r.	0
Šakių r.	0
Šalčininkų r.	0
Šiaulių m.	0
Šiaulių r.	0
Šilalės r.	0
Šilutės r.	0
Širvintų r.	0
Švenčionių r.	0
Tauragės r.	0
Telšių r.	0
Trakų r.	0
Ukmergės r.	0
Utenos r.	0
Varėnos r.	0
Vilkaviškio r.	0
Vilniaus r.	0
Visagino	0

Objektai, inicijuoti skelbti savivaldybės saugomais

Klaipėdos r.	8
Palangos m.	1

Leidimai atlikti tvarkybos darbus

Sudarant Savivaldybių paveldosauginį indeksą siekta įvertinti ne tik savivaldybės administracijos, bet ir pačių savivaldybės gyventojų aktyvumą tvarkant kultūros paveldo objektus.

Siekiant įvertinti ne tik savivaldybės administracijos, bet ir pačių savivaldybės gyventojų aktyvumą tvarkant kultūros paveldo objektus, buvo surinkta informacija apie 2022 m. Kultūros paveldo departamento teritorinių skyrių išduotus leidimus atlikti kultūros paveldo objekto ar kultūros paveldo statinio tvarkybos darbus kiekvienoje atskiroje savivaldybėje. Kaip matome, skaičiai yra įvairūs – mažosiose savivaldybėse buvo išduodama po kelis leidimus, Vilniuje ir Kaune – gerokai daugiau

Balų skaičiavimo metodika – koks kiekis kultūros paveldo objektų procentaliai nuo visų kultūros paveldo objektų, esančių savivaldybėje, gavo tvarkybos leidimus (pvz., Vilniaus m. sav. – 4,5% nuo visų savivaldybės teritorijoje esamų objektų; Palangos m. sav. – 3,48%; Klaipėdos m. sav. – 3,03%; Mažeikių r. sav. – 2,88%; Druskininkų sav. – 2,55% ir t. t.).

Vilniaus m.	5
Palangos m.	3,88
Klaipėdos m.	3,38
Mažeikių r.	3,22
Druskininkų	2,84
Marijampolės	2,77
Kauno m.	2,56
Kauno r.	2,35
Birštono	1,83
Alytaus m.	1,80
Neringos	1,80
Kėdainių r.	1,52
Panevėžio m.	1,49
Vilniaus r.	1,38
Biržų r.	1,35
Telšių r.	1,25
Šakių r.	1,21
Rokiškio r.	1,13
Plungės r.	1,11
Raseinių r.	1,11
Varėnos r.	1,09
Alytaus r.	0,98
Rietavo	0,91
Trakų r.	0,85
Klaipėdos r.	0,83
Skuodo r.	0,79
Šalčininkų r.	0,76
Pakruojo r.	0,75
Kretingos r.	0,64
Kupiškio r.	0,64
Švenčionių r.	0,61
Panevėžio r.	0,51
Ukmergės r.	0,50
Šilutės r.	0,46
Kelmės r.	0,43
Jonavos r.	0,43
Ignalinos r.	0,41
Jurbarko r.	0,40
Lazdijų r.	0,40
Joniškio r.	0,36
Prienų r.	0,36
Širvintų r.	0,35
Radviliškio r.	0,28
Vilkaviškio r.	0,28
Zarasų r.	0,27
Utenos r.	0,25
Šiaulių r.	0,21
Anykščių r.	0,20
Akmenės r.	0
Elektrėnų	0
Kaišiadorių r.	0
Kalvarijos	0
Kazlų Rūdos	0
Molėtų r.	0
Pagėgių	0
Pasvalio r.	0
Šiaulių m.	0
Šilalės r.	0
Tauragės r.	0
Visagino	0

INICIATYVOS

Nekilnojamojo kultūros paveldo inventorizavimas

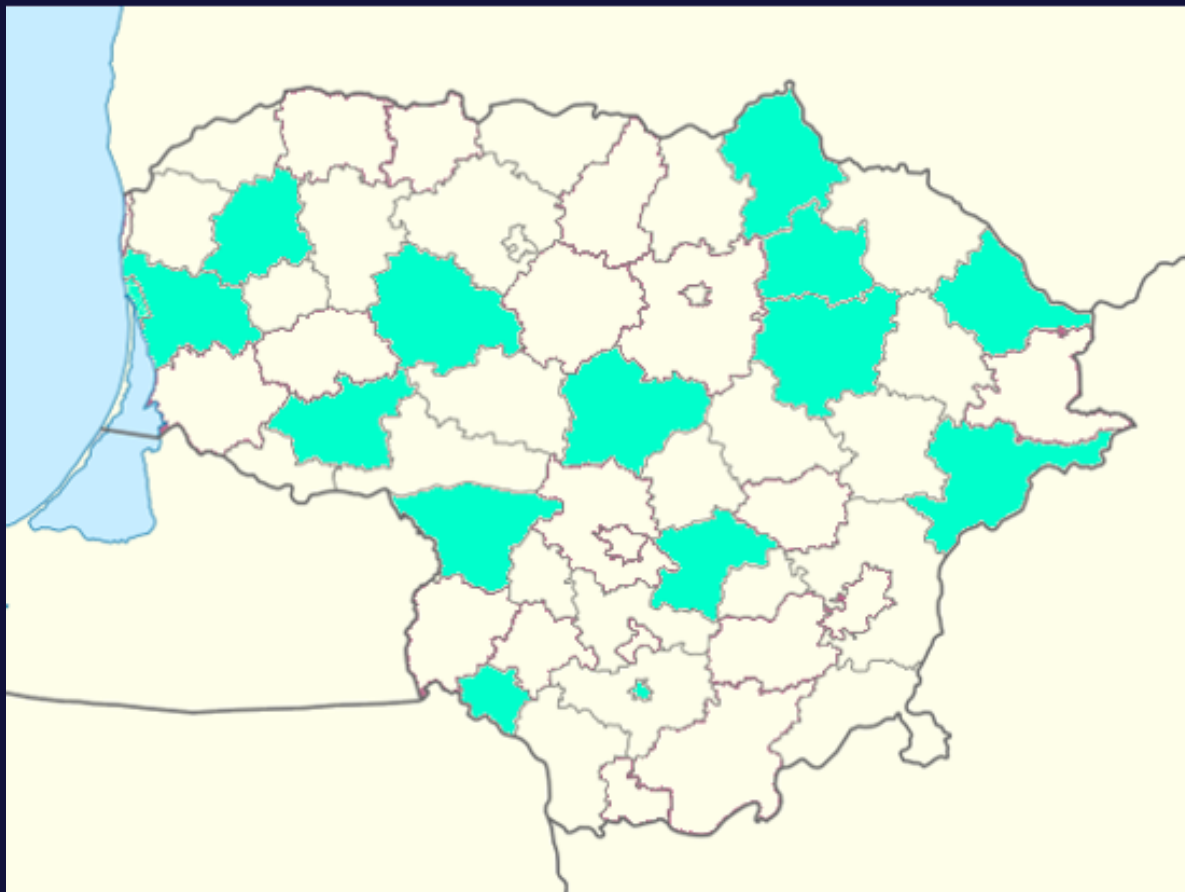
Nekilnojamojo kultūros paveldo inventorizavimas yra pirminis nekilnojamojo kultūros paveldo apskaitos etapas (toliau seka konkrečių nekilnojamųjų kultūros vertybių atskleidimas ir registravimas).

Nekilnojamojo paveldo inventorizavimas yra materialią nekilnojamojo kultūros paveldo išraišką apibūdinančios, fiksuojančios dabarties ir praeities informacijos surinkimas, surašant nekilnojamam kultūros paveldui siūlomus priskirti galimai vertingųjų savybių turinčius objektus į skaitmeninį sisteminį sąrašą, taip pat šios informacijos kaupimas, tikslinimas, sisteminimas. Nekilnojamojo kultūros paveldo inventorizavimo taisyklės buvo patvirtintos Kultūros ministro sakymu dar 2005 m. Pagal jas inventorizavimą organizuoja ir koordinuoja Kultūros paveldo departamentas. Tačiau realūs darbai prasidėjo tik prieš kelis metus ir šiuo metu (lapkričio 12 d. duomenimis) inventorius objektų skaičius yra 1254.

Taisyklėse nustatyta, kad inventorizavimo vykdytojais gali būti fiziniai bei juridiniai asmenys, savivaldybių paveldosaugos padaliniai ar specialistai, tradicinės religinės bendruomenės, bendrijos ir centrai, muziejai, mokslo ir studijų paveldosaugos bei kitos tyrimų institucijos, savo veiksmus derindamos su Kultūros paveldo departamentu. Kultūros paveldo departamentas aktyviai kviečia visuomenę, vietos bendruomenes, seniūnijas, muziejus ir mokyklas įvertinti kultūros paveldą, tai, ką būtina išsaugoti, kas atspindi savivaldybės tapatumą ir aktyviau prisidėti prie nekilnojamojo kultūros paveldo inventorizavimo. Inventoriaus duomenų analizė parodė, kad savivaldybių administracijos gan pasyviai dalyvauja nekilnojamojo kultūros paveldo inventorizavimo procese – spalio 9 d. duomenimis duomenų anketas užpildė ir pateikė vos 15 savivaldybių, vos keturios jų pateikė 10–16 anketų, o likusios vos po kelias. Pažymėtina, kad tik Kauno m. sav. fiziniai asmenys aktyviai pateikia inventorizavimo duomenų anketas – spalio 9 d. duomenimis čia buvo pateikta 151 anketa. Fizinių asmenų, pateikusių duomenų anketas, buvo iš 30 savivaldybių: tik minėtoje Kauno m. sav., Šilutės r. sav. (12) ir Vilkaviškio r. sav. (11) buvo pateikta daugiau nei 10 anketų, o likusiose vos po kelias (dažniausiai po 1).

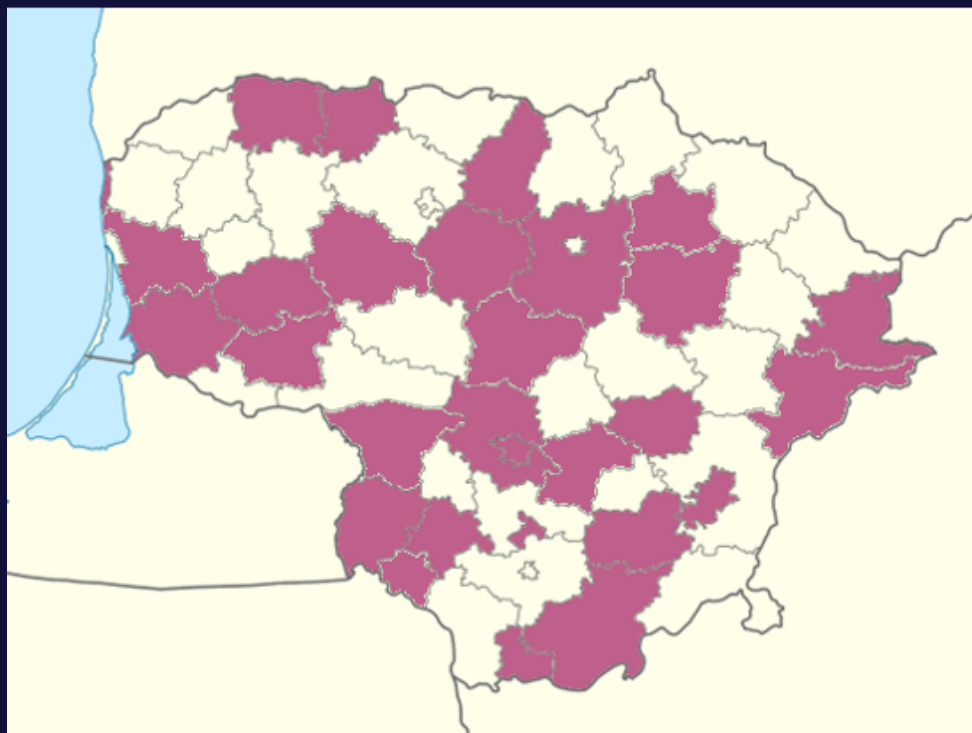

Pateikė savivaldybės (2023-10-09 duomenimis)

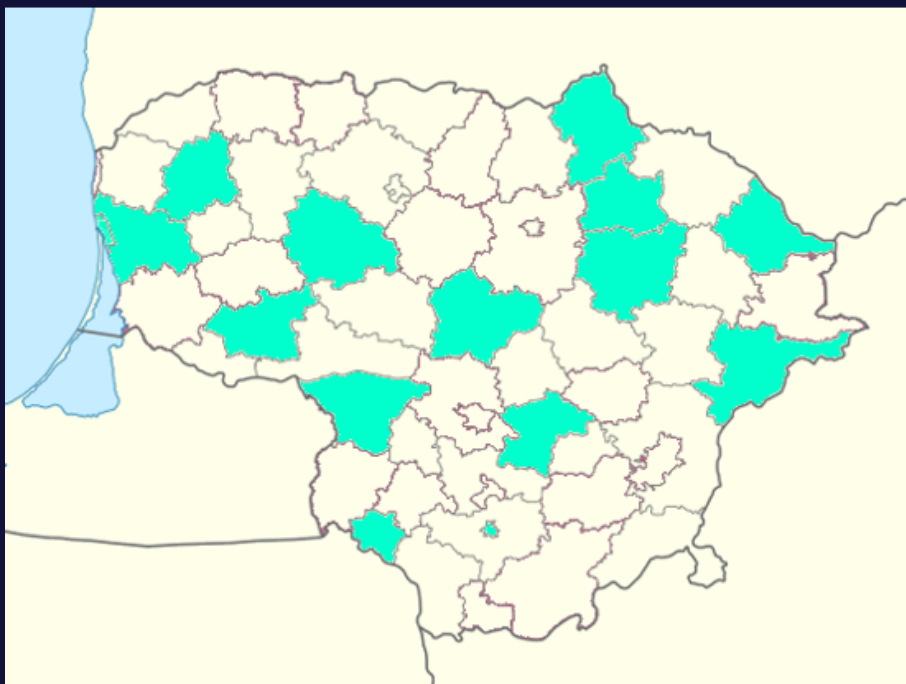
Plungės r. (16)	Klaipėdos r. (8)	Kelmės r. (2)
Alytaus m. (14)	Zarasų r. (6)	Švenčionių r. (2)
Kėdainių r. (13)	Kalvarijos (4)	Kaišiadorių r. (1)
Kupiškio r. (10)	Biržų r. (2)	Šakių r. (1)
Anykščių r. (8)	Klaipėdos m. (2)	Tauragės r. (1)

Pateikė fiziniai asmenys (2023-10-09 duomenimis)

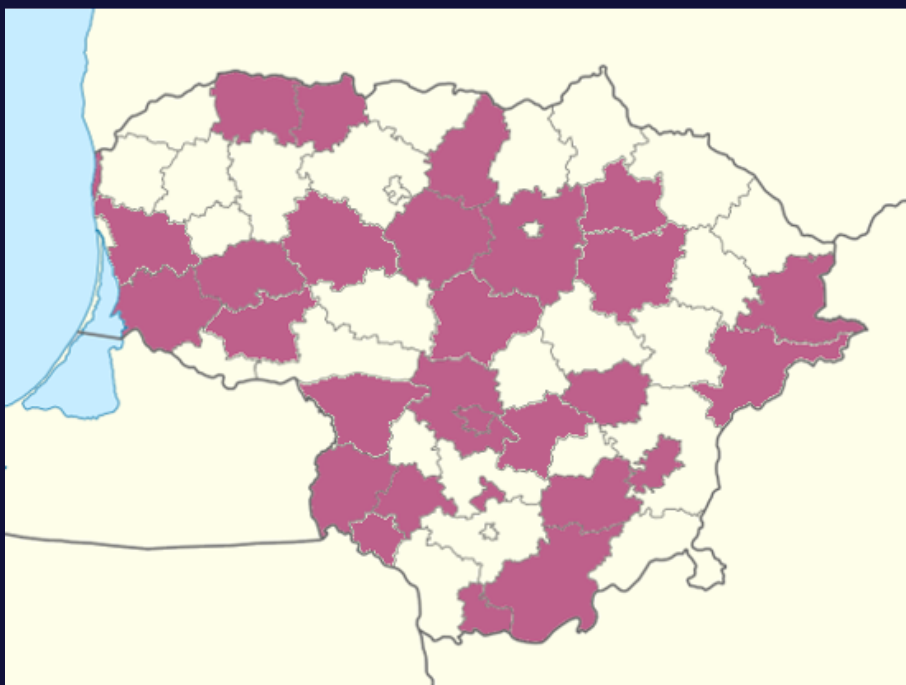

Kauno m. (151)	Birštono (1)	Palangos m. (1)
Šilutės r. (12)	Druskininkų (1)	Panevėžio r. (1)
Vilkaviškio r. (11)	Kaišiadorių r. (1)	Radviliškio r. (1)
Ignalinos r. (9)	Kauno r. (1)	Šakių r. (1)
Šilalės r. (6)	Kėdainių r. (1)	Širvintų r. (1)
Vilniaus m. (6)	Kupiškio r. (1)	Švenčionių r. (1)
Marijampolės (4)	Klaipėdos r. (1)	Tauragės r. (1)
Anykščių r. (3)	Kelmės r. (1)	Trakų r. (1)
Kalvarijos (2)	Mažeikių r. (1)	Varėnos r. (1)
Akmenės r. (1)	Pakruojo r. (1)	Visagino (1)

Pateikė savivaldybės (2023-10-09 duomenimis)

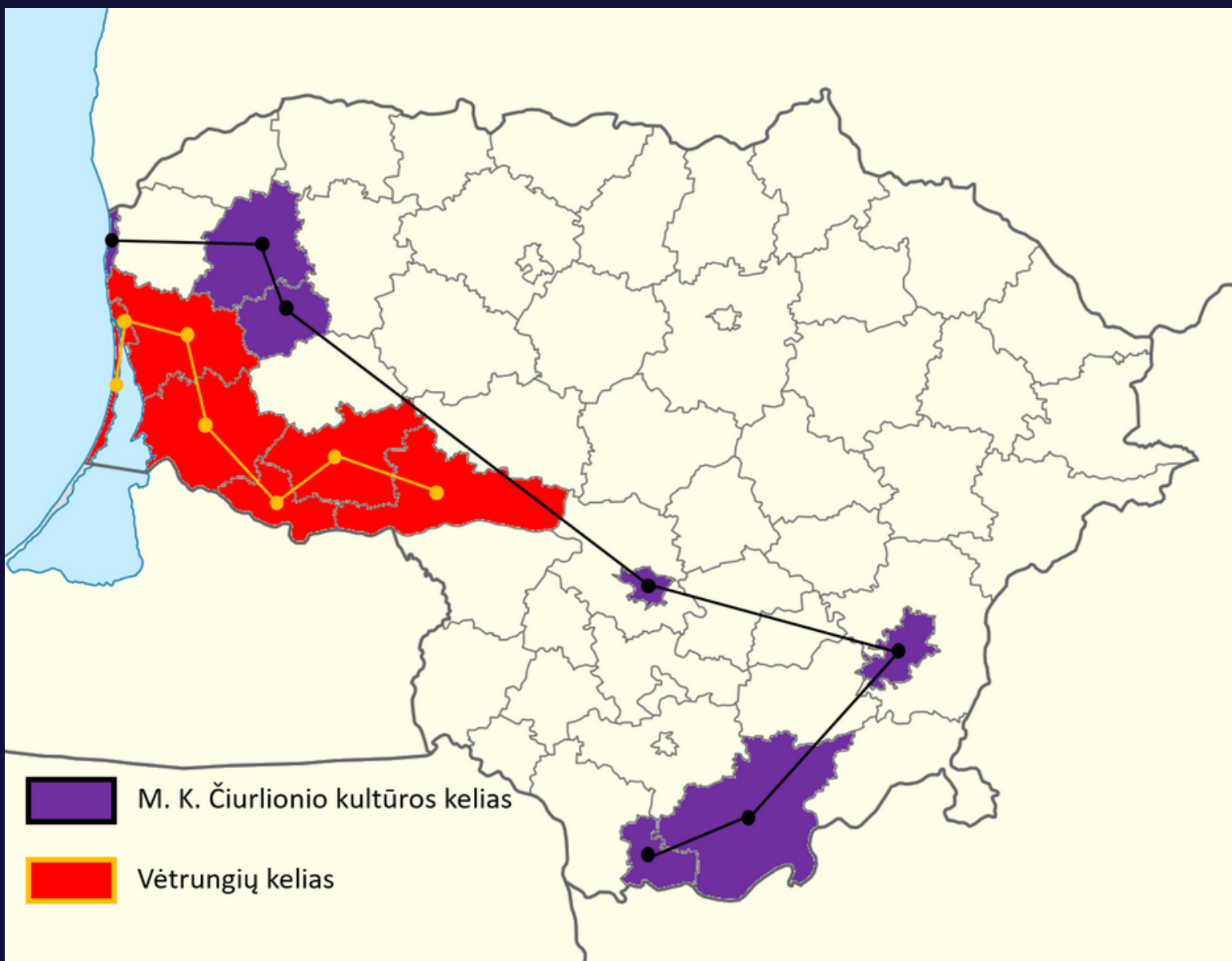
Pateikė fiziniai asmenys (2023-10-09 duomenimis)

Akmenės r.	5
Alytaus m.	5
Anykščių r.	5
Birštono	5
Biržų r.	5
Druskininkų	5
Ignalinos r.	5
Kaišiadorių r.	5
Kalvarijos	5
Kauno m.	5
Kauno r.	5
Kėdainių r.	5
Kelmės r.	5
Klaipėdos m.	5
Klaipėdos r.	5
Kupiškio r.	5
Marijampolės	5
Mažeikių r.	5
Pakruojo r.	5
Palangos m.	5
Panevėžio r.	5
Plungės r.	5
Radviliškio r.	5
Šakių r.	5
Šilalės r.	5
Šilutės r.	5
Širvintų r.	5
Švenčionių r.	5
Tauragės r.	5
Trakų r.	5
Varėnos r.	5
Vilkaviškio r.	5
Vilniaus m.	5
Visagino	5
Zarasų r.	5
Alytaus r.	0
Elektrėnų	0
Jonavos r.	0
Joniškio r.	0
Jurbarko r.	0
Kazlų Rūdos	0
Kretingos r.	0
Lazdijų r.	0
Molėtų r.	0
Neringos	0
Pagėgių	0
Panevėžio m.	0
Pasvalio r.	0
Prienų r.	0
Raseinių r.	0
Rietavo	0
Rokiškio r.	0
Skuodo r.	0
Šalčininkų r.	0
Šiaulių m.	0
Šiaulių r.	0
Telšių r.	0
Ukmergės r.	0
Utenos r.	0
Vilniaus r.	0

Kultūros keliai

Šiuo metu Lietuvoje yra sertifikuoti du kultūros keliai – M. K. Čiurlionio kultūros kelias ir Vėtrungių kelias.

M. K. Čiurlionio kultūros kelias	Vėtrungių kelias
Druskininkų m.	Jurbarko r.
Kauno m.	Klaipėdos m.
Palangos m.	Klaipėdos r.
Plungės m.	Neringos
Rietavo	Pagėgių
Varenos r.	Šilutės r.
Vilniaus m.	Tauragės r.

Druskininkų	5
Jurbarko r.	5
Kauno m.	5
Klaipėdos m.	5
Klaipėdos r.	5
Neringos	5
Pagėgių	5
Palangos m.	5
Plungės r.	5
Rietavo	5
Šilutės r.	5
Tauragės r.	5
Varėnos r.	5
Vilniaus m.	5
Akmenės r.	0
Alytaus m.	0
Alytaus r.	0
Anykščių r.	0
Birštono	0
Biržų r.	0
Elektrėnų	0
Ignalinos r.	0
Jonavos r.	0
Joniškio r.	0
Kaišiadorių r.	0
Kalvarijos	0
Kauno r.	0
Kazlų Rūdos	0
Kėdainių r.	0
Kelmės r.	0
Kretingos r.	0
Kupiškio r.	0
Lazdijų r.	0
Marijampolės	0
Mažeikių r.	0
Molėtų r.	0
Pakruojo r.	0
Panevėžio m.	0
Panevėžio r.	0
Pasvalio r.	0
Prienų r.	0
Radviliškio r.	0
Raseinių r.	0
Rokiškio r.	0
Skuodo r.	0
Šakių r.	0
Šalčininkų r.	0
Šiaulių m.	0
Šiaulių r.	0
Šilalės r.	0
Širvintų r.	0
Švenčionių r.	0
Telšių r.	0
Trakų r.	0
Ukmergės r.	0
Utenos r.	0
Vilkaviškio r.	0
Vilniaus r.	0
Visagino	0
Zarasų r.	0

Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 2 str. 11 d. apibrėžia *kultūros kelią* kaip kultūros paveldo, kultūrinių kraštovaizdžių, kultūros ir švietimo bendradarbiavimo priemonėmis sukurtą teminių komunikacijos kelių sistemą, kuria siekiama atgaivinti ir įprasinti su istoriniais keliais, asmenybėmis ir reiškiniais, įvykiais, papročiais ar tradicijomis susijusias kultūros vertybes, sudaryti sąlygas jas pažinti, skatinti visuomenės bei vietos bendruomenių įsitraukimą į šią veiklą ir atsakingumą atskleidžiant ir išryškinant jų kultūrinį tapatumą nacionaliniame ir europiniame kontekste. Paraiškas kultūros kelio sertifikavimui gali teikti juridiniai asmenys, siekiantys tapti kultūros kelio operatoriais.

M. K. Čiurlionio kultūros kelias – pirmasis Lietuvoje sertifikuotas nacionalinis kultūros kelias. Jis įgyvendinamas kaip žymiausio Lietuvos dailininko, kompozitoriaus, kultūrininko Mikalojaus Konstantino Čiurlionio asmenybės ir jo kūrybos svarbą aktualizuojantis kultūros, švietimo, kultūros paveldo ir turistinio bendradarbiavimo projektas. Šis kelias aktualizuoja dailininko gyvenimo ir kūrybos ženklus, esančius Vilniaus, Kauno, Druskininkų, Palangos miestuose ir Varėnos, Rietavo, Plungės rajonuose. Vietos savivaldybių įstaigos aktyviai dalyvauja šiame projekte: M. K. Čiurlionio kultūros kelias veikia kaip nuolatinis objektų lankymo maršrutas, o jį sudaro nuolat viešai paskelbtu laiku lankytojus stacionariai priimančios kultūrinės atminties institucijos (muziejai ir kitos įstaigos bei organizacijos).

Vėtrungių kelias – antrasis Lietuvoje sertifikuotas nacionalinis kultūros kelias, skatinantis atrasti ir pažinti Mažąją Lietuvą. Vėtrungių kelias – orientuotas į jūrinio ir pamario kultūros paveldo atskleidimą, išryškinimą ir išsaugojimą bei jūrinio gyvenimo būdo tradicijų tęstinumo palaikymą. Kultūros kelio svarbiausias tikslas, kad kuo daugiau Lietuvos gyventojų atrastų Mažosios Lietuvos regioną, kaip unikalų jūrinį ir persmelktą pamario kultūros kraštą. Vėtrungių kelias vystomas Tauragės ir Klaipėdos apskrityse – septyniose etnografinio Mažosios Lietuvos regiono savivaldybėse (Jurbarko r., Klaipėdos m., Klaipėdos r., Neringos, Pagėgių, Šilutės r., Tauragės r.). Šis kelias yra tinklinis, jungiantis kultūros paveldo objektus prasminėmis jungtimis. Vėtrungių kelio objektus jungiantys maršrutai sudaro daugiau kaip 500 km, kuriuose įtraukta daugiau kaip 110 kultūros paveldo objektų.

INDEKSAS

Savivaldybių paveldosauginis indeksas

Savivaldybių paveldosauginis indeksas įvertina kultūros paveldo apsaugos situaciją savivaldybėse iš kelių perspektyvų: savivaldybių skiriamo ir pritraukiamo finansavimo, savivaldybių administracijų ir privačių asmenų vykdomų veiklų ir iniciatyvų.

Susumavus visų rodiklių reikšmes nustatyta, kad daugiausia balų surinko trys didžiųjų miestų savivaldybės: Klaipėdos m., Vilniaus m., Kauno m.

Visgi daugiau nei pusė savivaldybių surinko vos trečdalį ar mažiau galimų balų, o tai rodo reikšmingus atotrūkius tarp kelių lyderiaujančių savivaldybių ir likusios Lietuvos.

Ko gero, neatsitiktinės yra ir žemiausias vietas indekse užėmusių Kazlų Rūdos ir Lazdijų r. savivaldybių pozicijos – čia paveldosaugininko funkcijos priskirtos vietos specialistams atitinkamai 0,1 ir 0,3 pareigybių apimtimi, o kultūros paveldui 2022 m. skirta vos po kiek daugiau nei 5 tūkst. eurų kai kurių kultūros paveldo objektų teritorijų šienavimui. Tuo tarpu Jonavos r. sav. (58 vieta) 2022 m. neturėjo paveldosaugininko, mat nepavyko į turimą pareigybę rasti specialisto.

Lyderiai

	Savivaldybė	Balai
1	Klaipėdos m.	83,38
2	Vilniaus m.	80,61
3	Kauno m.	79,85

4.	Panevėžio r.	55,42
5.	Klaipėdos r.	49,36
6.	Joniškio r.	48,52
7.	Kauno r.	46,53
8.	Palangos m.	43,35
9.	Alytaus m.	43,13
10.	Šilutės r.	42,01
11.	Kėdainių r.	41,10
12.	Pakruojo r.	40,66
13.	Biržų r.	40,37
14.	Rokiškio r.	40,02
15.	Birštono	39,95
16.	Mažeikių r.	38,10
17.	Radviliškio r.	38,01
18.	Kupiškio r.	37,97
19.	Šilalės r.	37,10
20.	Šalčininkų r.	36,88

21.	Druskininkų	35,47
22.	Plungės r.	35,19
23.	Švenčionių r.	35,12
24.	Šakių r.	34,84
25.	Marijampolės	34,56
26.	Anykščių r.	34,43
27.	Kretingos r.	33,09
28.	Varėnos r.	32,43
29.	Tauragės r.	32,23
30.	Zarasų r.	32,23
31.	Akmenės r.	31,90
32.	Rietavo	31,69
33.	Jurbarko r.	31,65
34.	Šiaulių m.	31,63
35.	Skuodo r.	30,57
36.	Telšių r.	30,28
37.	Utenos r.	30,23
38.	Raseinių r.	29,53
39.	Molėtų r.	28,40
40.	Ignalinos r.	28,07

41.	Vilkaviškio r.	28,00
42.	Šiaulių r.	27,76
43.	Prienų r.	27,19
44.	Elektrėnų	26,84
45.	Pasvalio r.	26,47
46.	Kelmės r.	26,43
47.	Ukmergės r.	26,15
48.	Neringos	25,26
49.	Vilniaus r.	23,53
50.	Trakų r.	22,21
51.	Kaišiadorių r.	22,17
52.	Panevėžio r.	21,97
53.	Širvintų r.	21,46
54.	Kalvarijos	21,29
55.	Pagėgių	21,02
56.	Alytaus r.	20,97
57.	Visagino	20,00
58.	Jonavos r.	19,66
59.	Lazdijų r.	16,47
60.	Kazlų Rūdos	16,20

Paveldas = Tvarumas

Galimybės Kryptys Akcentai

Galiausiai reikėtų pabrėžti, kad paveldosauginio indekso rezultatas – tai ne baismės nuosprendis, o akcento ir galimybės išraiška. Galimybės pamatyti savo stipriąsias puses arba lengviau identifikuoti kryptis, į kurias investuojant žmogiškuosius ir finansinius resursus būtų gerinama „paveldosauginė kultūra“ savivaldybėje.

Aukšta „paveldosauginė kultūra“ gali prisidėti prie stipresnių bendruomenių, didesnio pasitikėjimo valstybe ir savivaldybe, pilietiškumo puoselėjimo ir ekonominių rezultatų, pritraukiant turistus ar paskatinant gyventojus likti ir kurti savo gimtoje savivaldybėje, kuriant šiuos saitus ir per paveldą, tampantį įkvėpimo šaltiniu.